Poštarina plaćena u gotovu.

BOG
NAROD
SOCIJALNA
PRAVDA

LUČ

ZAGREB

GODINA XXIV. - BROJ 1.

SADRŽAJ: Naši zadaci. — Pismo sv. Oca. — Apolemos: Politička umorstva. — Vladimir Z. N. Dolar: Iz zbirke: »Noćne ruže«. — Dr. Ljubomir Marković: Uvod u hrvatsku književnost XX. vijeka: I. Obračun realizma. — Petar Grgec: Portreti iz naše prošlosti: Uzori sadašnjosti i budućnosti. — I. J. Lendić: Predjesenske slutnje. — Ferny: Moj vrt. — M. Ujević: Bilješke s puta: Utisci iz Engleske. — J. Devčić: Jesen. — Apolemos: Kulturna načela Stjepana Radića. — M. Meštrović: Dvije sutonske tužaljke. — I. B. Sumić: Njih dvoje. — B. Ivanović: Veseli dan Petra Silvinova. — M. Meštrović: Kako je lijepo. — Pripalski: More i borovi. — Feuilleton: I. B.: Ferijalni tečajevi Hrvatskog Katoličkog Narodnog Đaštva. — M. Ujević: Književnik i publika. — Knjige i časopisi. — Đački svijet. — Kazalište i umjetnost. — Srednjoškolski listovi. — Iz uredništva i uprave. — Slike: Sedam slika sa ferijalnih tečajeva. — Sa kongresa »Pax Romanae«.

UREDNIKOVA POŠTA

PORUKA UREDNIŠTVA. Ovaj broj »Luči« izlazi ipak dosta na vrijeme, i ako nešto kasnije nego li što se je urednik nadao. Krive su tome prilike i mnogi drugi poslovi, koji su stisli urednika, te nije našao toliko vremena, koliko je bilo potrebno, da »Luč« ranije izađe. Međutim urednik obećaje, da će za vrijeme njegova urednikovanja »Luč« izlaziti redovito. Već sa slijedećim brojem ćemo nešto požuriti, tako, da bi »Luč« mogla redovito izlaziti prvih dana svakoga mjeseca. Što se tiče »Đačkog Vjesnika« nastojati ćemo, da se tako udesi, da uvijek izlazi 15 dana iza »Luči«, da tako svake dvije sedmice naši đaci dobiju lektiru, koja će uzdržati budnom njihovu svijest pripadnosti našemu pokretu.

MOJIM DRAGIM SURADNICIMA. Mimo običaja ostalih godina slali su mnogi suradnici svoje priloge čak i preko ferija. Bili su to, da nabrojim samo par njih po sjećanju: Jeri Barom, S. Nevistić, Pripalski, Mličić Branko, J. A. Marković, M. Meštrović, I. Musić, J. B. Sunić, M. Paljug itd. Ja sam tu suradnju nešto pregledao i nešto uvrstio u »Luč«. Radovalo bi me, kada bi mogao, da odgovorim svakome pojedincu već u ovome broju. Ali kako za taj posao trebam vremena, ako želim, da ga savjesno obavim, a ovaj broj kao prvi ove godine i onako se nešto predugo rađa, to ću učiniti tek u narednom broju, koji će uz Božju pomoć izaći doskora.

Primjećujem, da bi ipak naši suradnici, barem oni koji žive po većim kulturnim centrima mogli, da uredništvu šalju prikaze kulturnih prilika svoga kraja. U kojemu smjeru moraju biti pisane te stvari, mogu vidjeti iz sadašnjeg feljtona »Luči«, zatim svugdje manje više izlaze i nekakove knjige, te je dobro, da se i o njima nešto čuje, a pogotovo, ako su one katoličke. Dakako, da se mora pisati objektivno, jer »Luč« ne kani nikako postati list za međusobne pohvale. Daleko smo od toga. Zadaća našega pokreta bila je uvijek, da na sve pojave gledamo kritički, čega je nažalost i onako premalo u našem javnom životu, koji je pun kontradikcija i nerazumljivih skokova.

UPRAVA: Zagreb, Kaptol 27. — Na upravu se šalju narudžbe, reklamacije i pretplata. — »Luč« izlazi svaki mjesec.
PRETPLATA za đake 30.— Dinara, za ostale 60.— Dinara.
UREDNIŠTVO: Zagreb, Kaptol 27. I. — Na uredništvo se šalje suradnja za list.
»LUČ« UREĐUJE Ivo Bogdan, stud. rer. com. — Za uredništvo odgovara: dr. Mijo Maričić, Zagreb, Preradovićeva ul. 37.
TISKARA »MERKANTILE« (Gj. Jutriša i drugovi) Zagreb, Ilica 35.

LUČ

GLASILO HRV. KAT. NAR. ĐAŠTVA

GOD. XXIV. ZAGREB, 10. X. 1928. BROJ 1.

NAŠI ZADACI

Lanjski predstavnički sastanak, koji je protekao u potpunoj jednodušnosti i najboljem redu, dio je ujedno jasan izraz krepke volje, da se rad Lige što jače razmahne i intenzificira i u širinu i u dubinu. Na toj čvrstoj podlozi kao odrazu volje našega đaštva mogli smo izgraditi svoje dalje uspjehe ovih ferija. Korčulanski tečajevi idu u najuspjelije od svih dosadanjih priredaba Lige. Oni su potpuno zadovoljili u svakom pogledu i, što je naročito vrijedno, navijestili novu tehniku rada u okupljanju naših sila: prema sastancima prošlih godina, koji su bili kongresi većega stila i javnog karaktera nastavljajući tradiciju našega rada još od prije rata; ovi su tečajevi imali karakter strogo zatvoren i intiman. Isključili smo i svaku sjenku paradnog manifestovanja, da pokažemo, kako nas je okupila samo svijest o potrebi ozbiljna rada i da taj rad odmah i omogućimo. Opširniji izvještaji o našim tečajevima već su i dokazali, kako je to u potpunoj mjeri i uspjelo. A uspjelo je u prvom redu radi velikog razumijevanja i živog interesa, koji su pokazali svi učesnici tečajeva zato, jer kod raspravljanja nije trebalo uzimati obzira na neupućenu javnu publiku, ali naročito i zato, što su učesnici bili podjednaki dobom, znanjem i požrtvovanjem za velike ciljeve Lige i katoličke akcije. Na tečajevima su bili samo viši srednjoškolci i akademičari, uz suradnju seniora, a na ženskom tečaju naročito učiteljica. Na taj se način nametnuo, a ujedno i stao sam od sebe riješavati problem, koji već od duže vremena zaokuplja sve omladinske organizacije katoličkih naroda u svijetu: problem s t v a r a n j a v o đ a. Ne mislimo, da smo ga ovom jednom priredbom riješili, kad kod drugih naroda postoji čitava literatura o tom predmetu; ali smo čvrsto uvjereni, da smo ga dobro postavili i sretno započeli riješavati. Njemu ćemo u prvom redu nastojati da posvetimo naš najbliži rad. Jer samo tako moći će se pravilno razvijati i pitanje naše ekspanzije u širinu. Problem sticanja podmlatka bitno je vezan o pitanje sposobnih vođa. Ali ne onih, koji će se ponosno stavljati na čelo redovima i četama, da zapovijedaju i da se ističu; nego onih, koji će svim svojim znanjem i umijenjem da s l u ž e, onima najmladima i najslabijima, da njih pridižu k sebi i postavljaju na svoje noge. Radi toga u vođe mora biti ne samo sposobnosti, nego i mnogo pozitivnoga znanja, ličnoga iskustva i velikog požrtvovanja. I umjesto da se besplodno raspravlja, koja je organizacija katoličke akcije elitna, kao što se kod nas bilo počelo, treba nastojati, da se u svakoj organizaciji stvori jedna solidna i valjana elita, koja će biti jezgra i klica za osvajanje širokih krugova.

A toga osvajanja mora da bude, jer bi inače elita ostala kao vojskovođe bez vojske. Pravi život jednog društvenog organizma znači neprestano utjecanje neproradenog, negotovog materijala, koji se tek djelovanjem organizacije postepeno približava onom idealu, za kojim organizacija ide. Tu nam ekspanziju nalaže i sama apostolska misao, koja je temelj i bit svih organizacija

katoličke akcije. Dok postoji u našim zemljama toliko škola, u kojima nema i nikada nije bilo Ligine organizacije, dok u našem daštvu katoličke vjeroispovijesti tek relativno neznatan postotak prima odgoj za javni katolički rad u organizacijama Lige, dotle nijedan Ligaš, a naročito vodstvo Ligino, ne smije mirovati, a da ne uloži sve svoje sile, da se ovaj razmjer popravi. Ali će pojedinac ovu svoju apostolsku zadaću moći uspješno vršiti samo onda, ako uvidi, da su u tom radu potrebita o b a glavna puta: i d i r e k t n o predobivanje svoje okoline tim, da ih nastoji privesti u krug naše organizacije, da im daje na čitanje katoličku štampu, a napose naša organizatorna glasila; ali i i n d i r e k t n o, tim da sebe samoga izgradi u čovjeka valjana i svijesna, lojalna i uviđavna, prijazna i milosrdna, ljubezna i uslužna; te će samom svojom pojavom djelovati na svoju okolinu predobivajući sebi prijatelje i među onima, koji se s njim inače ne bi složili. Ovakvo će prijateljstvo biti podloga za čvrste lične veze, koje će pomalo onomu drugom otvarati oči i privoditi ga do toga, da bude sve sličniji i sve bliži svomu drugu.

Drugi uspjeh Ligina rada u ovim ferijama snažno je naglasio volju Lige, da utvrdi svoju predvodnu ulogu na polju snažne ekspanzije katoličkog pokreta. Svojim učestvovanjem na kongresu Pax Romanae u Cambridgeu i svojom aktivnom ulogom na tom sastanku svih katoličkih đačkih organizacija svijeta Liga je pokazala da umije dostojno zastupati čast našega naroda i našega daštva u svijetu, a ta će njena uloga samo onda imati pravo i potpuno značenje, ako broj organizacija i članova, koje ona zastupa, bude što impozantniji i što jači.

Na tom treba da poradi svim silama svaki svijesni Ligin član; jer će otud i samo vodstvo Ligino moći crpsti ne samo pobude, nego i materijalnih sredstava da poduzme sve, što je potrebito, da se ta što šira ekspanzija Lige ispuni što dubljim i što čvršćim odgojnim i obrazovnim radom.

U tom znaku stupamo puni pouzdanja u novo godište našega rada.

BLAGOSLOV SV. OCA

Nonciature Apostolique Belgrade N. 8464.

Sv. Otac Papa Pio XI. izvolio je primiti s ugodnim očinskim osjećajem rezoluciju Hrvatskog Katoličkog Narodnog Djaštva, prihvaćenu na izvanrednoj skupštini u Badiji kod Korčule dne 29. VIII. 1928. protiv krvavih progona svoje katoličke Braće u Meksiku i za uzvrat rado p o d j e l j u j e h r v a t s k o j k a t o l i č k o j o m l a d i n i o k u p l j e n o j u J u g o s l a v e n s k o j K a t o l i č k o j D j a č k o j L i g i s v o j a p o s t o l s k i b l a g o s l o v.

Stavljajući Vam do znanja volju Sv. Oca prihvaćam ovu zgodu da i sa svoje strane zaželim hrvatskoj omladini obilje nebeskih darova.

Pečat

ALFREDO PACINI
Charge d' Affaires.

APOLEMOS:

POLITIČKA UMORSTVA

Možda će uskliknuti tkogod, kada pročita naslov: Šta?! Odakle »Luči« pravo, da govori o političkim umorstvima? Ne znači li to miješati se u stranačku politiku? I nije li time prekoračena ona granica, koja određuje točnu kompetenciju svakomu glasilu Katoličke Akcije?

Odgovaramo, da raspravljanje o političkim umorstvima držimo ne samo svojim pravom, nego i svojom dužnošću. Mi niti možemo niti hoćemo da preuzimamo poslove kakve stranačke organizacije. I oni naši pristaše, koji su dorasli »do konja i do koplja bojna«, znadu, da svoje stranačke političke dužnosti ne mogu vršiti u organizacijama hrvatskoga katoličkoga narodnoga daštva. Za to su pozvane druge organizacije, a mi sami ne utvaramo sebi, da možemo reći svojim članovima: Nije potrebito, da budete igdje drugdje organizovani, jer vam naša Liga daje sve, štogod trebate kao katolici, kao Hrvati i kao građani. Mi poštujemo kompetenciju i političkih stranačkih organizacija i ne želimo uzurpirati onih funkcija, koje njima pripadaju. Ali unatoč tomu »Luč« može govoriti o svim pojavama našega javnoga života, koliko su to kulturne pojave i koliko se tiču vjere i morala. Može i mora govoriti i o političkim umorstvima, jer ona potpadaju u prvom redu pod ćudorednu, a onda istom pod stranačku kritiku.

Posljednjih mjeseci obredala su politička umorstva sve glavne gradove u našoj državi. Najprije se oglasio 20. lipnja revolver u narodnoj skupštini u Beogradu. Zločinac Puniša Račić ustrijelio je na mjestu dra Đuru Basarička i Pavla Radića, a teško ranio Stjepana Radića, dra Ivana Pernara i Ivana Grandu. Stjepan je Radić kasnije umro od posljedica rane. Ovo ogavno zločinstvo, kojemu nema ravna nigdje na svijetu, uzbunilo je čitavu državu do temelja. U toj općoj uzbuni došlo je do drugoga političkoga zločinstva, koje doduše nije bilo ni izdaleka onako dalekosežno kao prvo, ali ga ipak svaki pravi katolik i kršćanin mora najodlučnije i bezuvjetno osuđivati. Pozornica je toga novoga zločinstva bio Zagreb, u kojem je željezničar Šunić ustrijelio beogradskog novinara Vladimira Ristovića, koji je u svojem »Jedinstvu« poticao svoje sumišljenike na umorstvo Stjepana Radića i Svetozara Pribićevića. Protiv Račića i Šunića nije bila još provedena ni glavna rasprava, kada su u Ljubljani neki zlikovci ustrijelili iz političkih motiva bivšega člana Orjune Egidija Perica.

Sud će odrediti kaznu i za beogradsko i za zagrebačko i za ljubljansko zločinstvo. Ali stvar ne će biti time potpuno riješena. Kad je malodobni Paskijević počinio svoje grozno krvavo nedjelo, nije se naše društvo zadovoljilo time, da samo suci izreknu svoju riječ, nego su se digli na noge i pedagozi, sociiolozi i moralisti priređujući ankete, držeći predavanja i pišući članke, u kojima su nastojali ustanoviti, ima li Paskijevićevo zločinstvo korijen u kakvoj kolektivnoj sklonosti i je li prema tome potrebito, da se povede kakva opća akcija za uklanjanje jednoga d r u š t v e n o g a zla. I kod ovih najnovijih političkih umorstava ne će naša javnost biti mirna sve dotle, dok točno ne izađe na vidjelo, tko sve nosi odgovornost za njih i na kakvom su tlu iznikle te strašne biljke otrovnice. Posve je naime prirodno i opravdano, što ljudi traže, da budu onemogućeni ne samo neposredni izvršitelji zločinstava, nego i njihovi bliži i dalji pomoćnici i istomišljenici.

Srećni bismo bili, kad bismo mogli ustvrditi, da su najnovija politička umorstva zalutala u našu zemlju otprilike onako, kao što meteoriti dospijevaju

u zemaljsku atmosferu iz posve drugih krajeva. Ali na žalost mi toga ne mo-
žemo ustvrditi. Strašna je istina, da ta zločinstva jedan dio našega društva
svjesno i trajno odobrava. Naročito se to vidi kod Puniše Račića, od kojega
bi neki htjeli načiniti novoga Miloša Obilića. To je znak, da su ta zločinstva
uvriježena u jednom milieu-u i da ovdje imademo posla s političkim atentato-
rima ne Rajićeva, nego Alijagićeva i Steićeva kova. I dogodi li se doskora to,
da najnoviji politički zločinci svrše na vješalima, ne će biti nikakvo čudo, ako
i na njihov grob budu polazile čete poklonika, kao što danas polaze na grob
Draškovićeva ubojice Alijagića.

Ne velimo, da za najnovija politička umorstva nose odgovornost cijele stranke ili cijeli narodi. Ali već samo odobravanje ili osudivanje tih umorstava u našem društvu dokazuje, da se tu radi više nego o pojedinačnoj odgovornosti. Ne treba da se podajemo obmanjivanju, već moramo otvoreno priznati, da su ta krvava zločinstva proizašla iz raspoloženja većih skupina ljudi, koje ne moraju biti organizovane svjesno, nego ih kao jednu struju spajaju iste sklonosti. Kod toga nam je slaba utjeha, što i u drugim evropskim i američkim državama nalazimo slične pojave. Nijemci su ubili poslije rata političare Erzbergera i Rathenaua, Česi svojega ministra Rašina, talijanski fašisti socijalističkoga zastupnika Matteottija. U Meksiku su u posljednjih petnaest godina pali od ubojničke ruke predsjednici republike Madero, Carranza i Obregon, a u Bugarskoj i u Rusiji svaki čas padne glava kojega istaknutijega političara. Sve je to istina, ali tuđa nevolja ne opravdava niti umanjuje naše nevolje. Sklonost na krvavo obračunavanje postoji kod nas u cijelim strujama, i tu ne koristi nikakvo izvraćanje istine, nego se činjenice moraju uzeti onakve, kakve jesu.

Prepuštamo političarima, da oni odrede konkretna politička sredstva, kojima će se boriti protiv političkih ubojica i njihovih simpatizera. Na Katoličku Akciju ne spada, da ona propisuje, koje će korake učiniti ovaj ili onaj ministar ili političar u borbi protiv Puniše Račića i protiv one struje, koju on predstavlja. Još manje spada na Katoličku Akciju, da ona lijeva ulje u vatru i da preporučuje takva sredstva, koja bi povećala mržnju i učinila zlo još gorim. Katoličkoj Akciji u našoj državi može u ovom pitanju biti putokaz izjava, koju je dao preuzv. g. nuncij Pellegrinetti, kada su ga novinari pitali, šta on drži o Račićevu zločinstvu. On je odgovorio ne miješajući se u stranačku politiku, da katolička Crkva ne poznaje razlike izmedu političkoga i običnoga umorstva, nego jednako osuduje jedan i drugi grijeh. To je mišljenje, kojega se mora držati svaki organizovani član Katoličke Akcije. Svejedno, da li se radi o katoliku Erzbergeru ili progonitelju kršćana Obregonu, političko je umorstvo uvijek neizmjerno zlo, koje mora da potresa najdublje dubine naše duše. To mišljenje i zgražanje treba da prožme sve katoličke javne radnike, borili se oni protiv političkih zločinstava na političkom, socijalnom ili moralno-odgojnom području.

Dakako, Katolička se Akcija ne može zaustaviti kod same apstraktne konstatacije i osude političkih zločinstava. I ona imade pravo s jedne strane da u pobijanju atentatorske epidemije zabaci i osudi sve one načine, koji se ne slažu s ćudorednem, a s druge strane da za istu svrhu predloži takva sredstva, koja pripadaju u njezinu moralno-odgojnu kompetenciju. Tu možemo odmah reći, da hrvatsko katoličko narodno đaštvo ne može stupati zajedno ni uporedo s onima, koji odobravaju politička umorstva, a ni s onima, koji predlažu, da se teror imade suzbiti terorom i ubijstvo ubijstvom. Ne može se vrag izgoniti Belzebubom. Nijesmo doduše nikakvi tolstojevci ni nazarenci, da bismo

pojedincima i skupinama poricali pravo na nužnu samoobranu. Ali kao katolici znademo dobro, dokle seže ta samoobrana i koje su joj norme. Ne ćemo da se na isti piedestal stavljaju Makabejci i moderni revolucionarci, Judita i Šarlota Corday, Petar Svačić i Gavrilo Princip ili Josip Šunić.

Svi oni, koji predlažu, da se klin izbija klinom i zločinstvo zločinstvom, razmeću se samo prividnim radikalizmom. Hrvatski narod nema od njih nikakve koristi, nego imade veliku štetu, kako to jasno dokazuje slučaj Ristovićeva ubojice Josipa Šunića, koji nam je pred vanjskim svijetom umanjio moralni ugled tako, da se i o nama govori: Ah šta, i Hrvati su pravi Balkanci! Naš je radikalizam osnovan na načelnim razlozima, zato mi tražimo, da zlo bude iščupano potpuno s korijenom i da politička umorstva budu osudena ne samo kao čini, koji donose štetu ovoj ili onoj skupini, nego i kao grijesi protiv najvišega zakona, Božjega zakona, koji jednako vrijedi za sve ljudske djelatnosti, za sva vremena, ljude i narode.

Uzroke političkim zločinima u svijetu i kod nas vidimo mi najprije u tom, što neke struje i ljudi nastoje da otkinu sav javni život, a napose politiku ispod utjecaja vjerskih i ćudorednih zapovijedi, slaveći kao novi dekalog »načela«, što ih diktira vrela krv, osveta, mržnja i t. zv. pravo jačega. Kao što smo u početku našega pokreta imali da izdržimo najžešću borbu s onima, koji su naučavali, da književnost i filozofija nemaju ništa zajedničko s vjerom i moralom, tako danas rastaču kršćanski život medu hrvatskim katolicima najviše oni, koji se vladaju tako, kao da kršćanska vjerska i ćudoredna načela nemaju ništa tražiti u našem javnom životu, a naročito u politici. Liberalne i marksističke struje smatraju političko umorstvo čak velikom zaslugom, kad se radi o uklanjanju kojega njihova političkoga protivnika, pa su zato napunile svoj panteon i kalendar mnoštvom novovjekih kumira, koji se zovu atentatori i revolucionarci. S tim liberalnim i marksističkim strujama natječu se i oni odgojitelji hrvatskoga naroda, koji vide vrhunac našega junaštva u Kraljeviću Marku, Srđi Zlopogledi i Ljutici Bogdanu te bi htjeli da nakalame sav naš život na hajdučke i atentatorske tradicije i da božanski moral evanđelja za mijene manjkavim i često divljačkim moralom gdjekoje narodne pjesme.

U našim najnovijim političkim umorstvima i u pojavama, koje su došle iza njih, ustanovili su najistaknutiji naši javni radnici mnogostruke krize. Mi dodajemo, da u njima vidimo još jednu krizu, ili bolje reći ne samo krizu, nego i potpuno demaskiranje, potpuni slom svih onih moralnih i kulturnih načela, na koja se pozivaju i kojih se drže naši poklonici francuske revolucije, Marksovih doktrina i atentatorsko-hajdučkog ultranacionalizma. Na tim se načelima ne da osnovati hrvatsko ni jugoslavensko društvo, tu su potrebite temeljite i mnogovrsne reforme. Izbaciti valja iz hrvatskog i jugoslavenskog života kult atentatora i hajduka. Svima, a naročito omladini valja staviti pred oči druge junake. Ne samo pojedinačni, nego i društveni život treba da se postavi na stanovište nepatvorenoga kršćanstva. Katoličkoj Crkvi treba dati potpunu slobodu, da ona kao najbolja odgojiteljica pojedinaca i naroda može dovršiti s konačnim uspjehom onu zadaću, koju je vršila u svim našim većim pokretima. Hrvatska omladina imade da u udruženjima Katoličke Akcije upije u se ispravno shvaćanje vjersko-ćudorednih propisa, koji imadu biti unutrašnja srž cijeloga hrvatskoga privatnoga i javnoga života. To će biti onda najjači zalog i za uklanjanje ubilačke sklonosti iz politike i iz drugih djelatnosti, u kojima bi poklonici modernih idola htjeli sankcionirati običaje divljačke sile i razbojstva.

IZ ZBIRKE: NOĆNE RUŽE

ČOVJEK.

Miruje modro jezero. Mjesec svjetluca s neba.
U sjeni borova starih trepti privezan čun.
Tišina kraljuje, slatka ko gladnom zalogaj hljeba
I šešir srebra pun.

Krade se satrven čovjek. Oprezno noga mu stupa.
Pucketa opora zemlja, grmlja žilavog splet.
U vodi dubokoj, hladnoj jato se zvijezdano kupa
I ljubi tajni svijet.

Čovjek se sagnuo k vodi, da trga zlaćane grude
Što se pripile nijemo na ledno, kameno dno.
Uzalud krvari prste, da njima obdari ljude
I mrsko, prašno tlo.

Sudbina — odurna neman, drsko se — posprdno — ruga,
Čelično-košćatom rukom sakriva blago·to
A čovjek posrće jadan: dušu mu polila tuga
I srce ljuti bô.

U svaku čarobnu večer čovjek jednako kuša
Da strgne zamamne zvijezde i u toj čežnji mre:
Tijelo mu propada, trune — besmrtna odlijeće duša,
Da spozna tajne te.

TAMO DALEKO...

Tamo daleko,
Gdje se zvijezde viju,
Gdje čarobnik mjesec
Svoje stado čuva,
Tamo, sele,
Ja bih poći htio.

Oh, teško je ovdje biti,
Sele,
Čiste duše u tom kâlu,
U tom smeću,
A čiste duše samo
K zvijezdama uzlijeću.

Ja neznam, da li ću i ja
U daljini onoj prebivati moći!
Ja neznam, sele,
Da li ću se uvijek
Odrvati žloći,
A čiste duše samo
K zvijezdama uzlijeću...

CIGANSKA USPAVANKA.

Što ne spavaš, drago čedo?
Zašto gledaš lice blijedo
I nabreklu, modru usnu
Svoje majke?

Spavaj, spavaj, sklopi oči...
Noć je skupa...
Spavaj, spavaj, sklopi oči,
Da ne čuješ kako stupa
I prosipa mekom rukom
Radost samo bogatašu...

Spavaj, spavaj, sklopi oči...
Ona za nas dobra nema,
Ona za nas smješka nema,
Ona za nas suze nema...

Vladimir Z. N. Dolar.

DR LJ. MARAKOVIĆ:

UVOD U HRVATSKU KNJIŽEVNOST XX. VIJEKA

I. OBRAČUN REALIZMA.

Pred dvije godine izradio sam za »Luč« uvod u hrvatsku književnost XIX. vijeka, da bude pobudnom dopunom uz školsku knjigu i uz redovni rad u školi. Nije to nikakvo gotovo i zaokruženo djelo, nego samo točke, s kojih treba polaziti, ako hoćemo, da se vlastitim radom pravilno uputimo u bit i značenje pojedinih književnih epoha. Kako studij književnosti i u srednjim školama prelazi granicu XIX. vijeka, a kako je ta partija u knjigama redovno obrađena s manje orijentacione preglednosti, odlučio sam se, da po želji mnogih čitalaca »Luči« obradim u ovom godištu, na sličan način kao i prije, glavne pojmove dosadanje književnosti XX. vijeka.

Osvit književnosti XX. vijeka znači reakciju protiv realizma, u prvom redu protiv njegovih praktičnih tendencija. Realizam, ma koliko je privrijedio razvijanju izvjesnih književnih vrsta, naročito romana, u biti je podredio književnost drugim ciljevima: on je vjesnik i borac praktičnih ideja, koje ispunjaju to vrijeme. On rješava probleme filozofske, socijalne, ekonomske; on se stavlja uporedo nauci, kao »eksperimentalni roman« hoće da direktno posluži nauci svojim metodama analize. Pisac romana »secira« svoja lica, naročito njihovu duševnost, i misli da je tim pridonio materijal naučenjaku i unaprijedio »pozitivne« nauke, koje su davale presudni »Credo« XIX. vijeku kod nas, gdje nije bilo samostalnog naučnog istraživanja u višem stilu, realizam je sebi uzeo konkretnije praktične ciljeve: patriotski odgoj naroda, političko njegovo buđenje i socijalno-ekonomsko osviještenje. Da je tim realizam u istinu mnogo pridonio za razumijevanje ovih ciljeva i da je za njih zainteresovao široke čitalačke mase, o tom nema raspravljanja; ali da je svojim »otrežnjenjem« u mnogomu navijestio rat fantaziji i poeziji, to je također jasno. Dosta je n. pr. pomisliti na suhoparnu namještenost osnovne teze u Kozarčevim »Mrtvim Kapitalima«, kod čega pisac za volju bengalskom osvjetljenju svoje ideje zapada čak u staru pogrešku romantike, da simpatična lica (n. pr. Lešića) idealizira do nerealnosti, a nesimpatična (n. pr. Nelu) zasjenjuje do apsurdnosti. Ili n. pr. naivni optimizam kod Gjalskoga u »Na rodenoj grudi«, gdje Turgenjev u analognom romanu (Oci i djeca) tragičnim ispadom radnje stvara duboku poeziju ljudskoga osjećanja, dok Gjalski svojom praktičnom tendencijom postaje lokalan, a svojim optimizmom naivan te oduzima djelu dalji doseg. A još se jače osjeća ovaj nedostatak u suvremenoj lirici, koja upravo zato nema nijednog velikog reprezentanta, nego živi od Šenoine patetike, koju je prekovala u politička gesla i devize vraćajući se gotovo budnicama i davorijama ilirskim. Bez sumnje su različite himne Harambašićeve, Badalićeve i dr. u versifikaciji bolje i u dikciji ljepše od Gajevih, Demetrovih i dr., jer imaju iza sebe Preradovića i Šenou; isto su tako kompozicije njihovih tekstova od Novaka, Zajca i dr. vrednije od ilirskih, često primitivnih improvizacija; ali dok je ilirizam, penjući se naglo u svojim umjetničkim ciljevima, dao našeg dosad najdubljeg muzičkog genija, Lisinskoga, realizam je dao svoj maksimum u Zajcu, koji se uz Lisinskoga doima tek kao popularizator muzike, uza sav respekt pred njegovom upravo nevjerojatnom plodnošću. (Solidnošću umjetničkih ciljeva i sredstava možda ga je i nadmašio Vilko Novak u svojim zborovima).

U franceskoj književnosti znače reakciju protiv realizma odnosno natura-

lizma parnasovci i simbolisti; oni su direktno utjecali na preokret u srpskoj književnosti; kod Hrvata je ova reakcija došla iz Beča u obliku tamošnje Moderne, koja je kao univerzalan umjetnički pokret izazvala revoluciju na polju svih umjetnosti, pa i književnosti. Njene ćemo osnovne principe ogledati drugi put.

PORTRETI IZ NAŠE PROŠLOSTI:

UZORI SADAŠNJOSTI I BUDUĆNOSTI

1. BAŠTINA NAŠE PROŠLOSTI.

Drugovi i suborci!

Svaki je pokret izvrgnut opasnosti, da bude nepravedan prema prošlim dogadajima. Tu ljudi vrlo rado prevršuju mjeru i u hvalama i u osudama. S jedne strane znade nam se dogoditi, da projiciramo ispunjenje svojih težnja u prošlost, pa onda počnemo govoriti: »Izopačio se današnji svijet! Nema više onih jakih i plemenitih ljudi, kakvi su hodali zemljom nekada! U prošlosti je živjelo koljeno gorostasa, a današnjica se izrodila tako, da svuda nalazimo patuljke i pokvarenjake«. S druge strane znade nam sebičnost, a često i neznanje obuzeti um i srce tako, te postavljamo sami sebe na oltar štovanja i onda padamo na koljena pred svojim likom govoreći: »Sve, što je postojalo prije nas, sve je to dim i pjena. Prije nas bila je praznina i ništavilo, a istom s nama započinje pravo doba književnosti, organizacije ili duhovnog života. Prije nas postojale su same šeprtlje, a mi smo utjelovljenje savršenstva«.

Moramo nastojati da ne upadnemo ni u jednu ni u drugu pogrešku. Nijesmo ljudi obmane, da bismo od prošlosti stvarali kumira, koji bi nam potamnjivao spoznaju istine i sprečavao nam napredak u dobroti. Nijesmo ni megalomani, da bismo htjeli umjetno podizati svoju vrijednost ocrnjivanjem onih, koji su živjeli prije nas.

Znademo i javno ispovijedamo, da nijesmo nikakvi novotari ni revolucionarci, koji bi uvodili nove ideje u hrvatski život. Novi mogu biti samo oblici, u kojima te ideje žive, a ideje su iste, kakve su postojale u doba onih prvih knezova, kada su Hrvati primili kršćanstvo, u doba banova Domagoja i Branimira i kraljeva Tomislava, Krešimira i Zvonimira, u doba bl. Augustina Kažotića, bl. Nikole Tavelića i bl. Marka Križevčanina. Rijetko koji narod imade tako ravnu liniju u svojoj povijesti kao hrvatski narod. Iskusili smo i svladali ne samo napadaje svih mogućih narodnih neprijatelja, nego i rovarenje mnogobronjih protivukatoličkih raskola. Ban Sedeslav pokušao je da nas podvrgne carigradskomu patrijarhi, ali je njegov pokušaj sramotno propao. Patareni su nam doduše zaveli trajno velik dio naroda na krivi put, a posljedice njihovih udaraca osjećamo i danas, jer je hrvatska svijest u njihovim potomcima vrlo slaba ili nikakva; ali nas ni ta nevolja nije satrla. Protestanti su bili napeli svu snagu, da nas rastave s rimskim Svetim Ocem papom, ali njihova se nastojanja ugušiše u nemoćnim napadajima na općenitu Crkvu, kao što se danas guše i napadaji protestantskih nasljednika starokatolika.

Uzaludni su svi napori onih »ideologa«, koji bi htjeli popularizirati u Hrvata kakav prošli raskolnički pokret. Na Sedeslava nitko i ne pomišlja, da ga učini našim narodnim junakom. Dr. Dragutin Prochazka i dr. Pilar naznojiše se dokazujući nam, da je hrvatska duša našla svoj najbolji izraz u patarenstvu, ali njihov je znoj pao na kamen i nije natopio nikakve biljke, koja bi

niknula na hrvatskoj njivi iz sjemena patarenskih »djedova«. Pokušali su neki, da nam prikažu hrvatsku protestantsku književnost kao početak hrvatskoga narodnoga preporoda, no šta su ti protestantski prevodioci i popularizatori tudih nacrta prema katolicima Gunduliću, Palmotiću, Đordiću, Maruliću, Hektoroviću, Barakoviću, Kačiću, Grabovcu, Relkoviću, Kanižliću, Habdeliću i bezbrojnim drugim književnicima? Kuda god pogledamo u hrvatsku prošlost, svagdje nas susreće po više imena, koja mogu značiti čitav program novije katoličke renesanse.

Oni, koji nas prekoravaju, da smo tuda biljka nametnica, ne mogu naći nijednog znamenitijeg Hrvata u prošlosti, s kojim bi mogli izaći pred narod, a mi imademo takvih muževa na pretek. Čitav naš pokret ne ide ni za čim drugim, nego da sačuva i poveća onu materijalnu i duhovnu baštinu, koju smo dobili od djedova i pradjedova, a naši protivnici rade kao rasipni sinovi, koji bi htjeli da tu baštinu rastepu najprije raskošnim životom, a onda unajmljujući se kao sluge u tudinsku službu.

Uvijek, kada god mislimo na svoj pokret, moramo uskliknuti u duši: »Neka je slava našim djedovima, koji su nam dali mogućnost, da možemo kao njihovi baštinici orati i sijati istu njivu, koju su već oni iskrčili!«

2. BISKUP MAHNIĆ.

Baština naše prošlosti omogućila je i prvomu našemu vodi pokojnomu biskupu dru Antunu Mahniću, da je mogao povećavati ono blago, što su ga drugi namrli našemu pokoljenju. Šta bi Mahnić mogao sam za sebe, da nije našao medu Hrvatima vjerne saveznike i suradnike? Koliko se god jedan dio hrvatske javnosti opirao Mahnićevu radu, toliko je drugi dio oduševljeno pristao uza nj. Mahnić je našao u hrvatskom narodnom životu već gotov ljudski materijal, od kojega je mogao početi da zida veliku zgradu novoga hrvatskoga katoličkoga pokreta. Taj ljudski materijal nalazio se oko naših ognjišta duševnoga života: u redovničkim samostanima, u bogoslovijama i sjemeništima, u Trećem redu sv. Franje, Marijinim kongregacijama i bratovštinama i najposlije u svjetovnom društvu. Bilo je duševnoga života medu Hrvatima i prije Mahnića, jer inače ne bismo mogli imati svijetle likove jednoga msgra Stepinca, biskupa Langa, nadbiskupa Štadlera i drugih velikana asketskoga ili organizatornoga života. Iako ne možemo reći, da je Mahnić s t v o r i o te ljude ili osnove katolicizma kod nas, ipak mu možemo pripisati zaslugu, da je upravo on hrvatskim katoličkim energijama dao na početku dvadesetoga vijeka poticaj za bujniji razvoj i za stvaranje novih društvenih formacija.

Roden g. 1850. u Kobdilju na slovenskom Krasu proživljavao je Mahnić svoju mladost u ono doba, kada je katolička vjera imala da podnese najžešće napadaje na svoj opstanak. Mlada ujedinjena Italija rušila je pod vodstvom Garibaldija, Cavoura i Mazzinija slobodu katoličke Crkve stvrajući od Sv. Oca pape »vatikanskoga sužnja«. U Njemačkoj je Bismarck svojim Kulturkampfom i favoriziranjem starokatolika činio gorostasne napore, da zarobi katolicizam i da katoličku Crkvu učini sluškinjom protestantske njemačke većine i dinastije. U Francuskoj su pod vodstvom Gambette oživljavale najžešće tradicije francuske revolucije. U latinskoj su Americi slobodni zidari tjerali katolike iz javnog života osvajajući milom i silom državnu vlast, kapital, štampu i svjetovne organizacije. Slavenstvo, koje je snažno zahvaćalo u svjetsku povijest, kušali su neki liberalci da što više prodahnu pravoslavnim cezaropapizmom ili husitizmom.

U tom idejnom sukobu ostao je Mahnić i kao đak i kao svećenik vjeran Svetoj Stolici, od koje je nov život prodirao u sav katolički svijet. Veliki pape Pijo IX. i Leon XIII. vodili su Petrovu ladu sigurnom rukom pokazujući pravi put spasa narodima i državama i osuđujući krive nauke slobodnih zidara, socijalne demokracije, hegelovaca, darvinovaca i drugih protivukatoličkih struja. Mahnić nije pripadao među onakve ljude, koji planu kao raketa i onda u tren oka iščeznu. Kao potpuno zreo čovjek počeo je izdavati časopis »Rimski Katolik«, u kojem je i drugima očitovao obilje svojega unutrašnjega života. Devet godišta »Rimskoga Katolika« jest glavno Mahnićevo književno djelo. Mi smo danas navikli da cijenimo samo onakav trzav i nakićen stil, koji nas zapanjuje neobičnim obratima i figurama, zato smo više puta nepravedni prema onim piscima, koji paze u glavnom na arhitektonsku cjelinu svojega djela, a zanemaruju detalje. Tko na jednoj zgradi pazi samo na pojedine rozete i meandere, a ne može da obuhvati veličanstvenost cjeline, taj ne će moći da bude pravedan prema stilskim ljepotama Mahnićeva »Rimskoga Katolika«. Ali tko gleda na cjelinu, morat će Mahnića uvrstiti i s čiste formalne strane među prve slovenske stiliste. Njegove su rasprave uvijek pisane, kako kaže Židov Börne, »sokom živaca«. To nijesu suhoparna nizanja silogizama, nego sugestije, koje osvajaju ne samo um, nego i srce. Naročito je Mahnić jak u satiri, u kojoj mu među Slovencima nema premca, a među Hrvatima bi se s njime mogao mjeriti možda samo dr Ante Starčević svojim »Pismima mađarolaca«.

No koliko je god Mahnićev stil sugestivan, još je impozantnija svestranost njegove kritike. Njegova načela nijesu originalna niti je on ikada htio da budu takva. On se držao filozofske škole sv. Tome, koju je papa Leon XIII. učinio službenom naukom katoličkih znanstvenih zavoda. Ali primjena tomističkih misli na život — to je bilo ono, u čem je Mahnić bio i ostao svoj i nenatkriljiv. On se nije zadovoljio jednostranim teoretiziranjem, nego se uhvatio u koštac s kumirima modernoga društva i njihovim naukama. Mnoga se od tih nauka bila uvukla i u srce gdjekojega katolika, zato je potpuno razumljivo, što su i neki katolici smatrali Mahnića pretjeranim čovjekom. A Mahnić se nije dao smesti, nego je razdrobio u prah i pravoslavni cezaropapizam i kult husitizma i državnu statolatriju i pretjerani nacionalizam i literarni paganizam. Tko znade, kako je teško pisati ocjene i svestrane prikaze svjetskih pokreta i događaja, morat će se čuditi, odakle je Mahnić kraj svojih odgojiteljskih i profesorskih dužnosti smogao toliko vremena, da stvori Slovencima cijelu enciklopediju kritičkog prosuđivanja s katoličkoga stanovišta svih svjetskih događaja.

Već kao izdavač »Rimskoga Katolika« okupio je bio Mahnić oko sebe i neke hrvatske svećenike iz Istre, a kad je kasnije postao krčki biskup, nastavio je i direktno među Hrvatima svoj organizatorni, apostolski i publicistički rad. Doduše, priznati se mora, da »Hrvatska Straža« ni po svojoj cjelovitosti ni po stilu nije bila ono, što je bio »Rimski Katolik«, ali ne može se zatajiti ni to, da se nijedan hrvatski znanstveni časopis ni prije ni poslije »Hrvatske Straže« nije mogao mjeriti s njome. Mahnić je i kao hrvatski publicista razvio golemu energiju, premda se polje njegova rada u Hrvatskoj znatno proširilo. Ne odlažući nikada pera iz ruku dao se Mahnić kao krčki biskup i na praktičnu organizaciju hrvatskih katolika posvećujući osobitu pažnju organizovanju hrvatskih katoličkih narodnih đaka i uopće organizovanju cjelokupne hrvatske katoličke omladine. Njegove su glavne ideje poznate svakomu, ako ni otkud drugud, a ono iz »Knjige života«, koju moramo smatrati zlatnom knjigom hrvatskoga katoličkoga narodnoga đaštva i bez koje se nijedan đak ne bi smio nazivati Mahnićevim učenikom.

Ne smijemo nikada zaboraviti na naše vode Sv. Oca papu i hrvatske biskupe, kojima uvijek i u svako doba dugujemo i obećajemo sinovsku poslušnost. Ne trebamo doduše da se uvijek držimo svake one forme, koju je smatrao biskup Mahnić najzgodnijom, ako bi naši duhovni poglavari bili drugoga mišljenja, ali držim, da nitko ne može imati ništa proti tomu, ako vjerujemo, da se takvi borci, kakav je Mahnić, ne radaju ni svakoga stoljeća, i da se nijedan naš javni radnik ne može mjeriti s njime ni u publicističkom radu i snažnom stilu ni u požrtvovnosti za vjeru i domovinu ni u dubini shvaćanja savremenih prilika ni u svestranosti ljubavi prema svim ograncima hrvatskoga katoličkoga pokreta. Mi dajemo Bogu Božje, a svjetovnomu društvu, što je njegovo, mi dijelimo udruženja Katoličke Akcije od drugih udruženja, ali kao ljudi, koji hoćemo da sva svoja djela posvetimo slavi Božjoj i napretku hrvatskoga naroda, smatramo, da se možemo i danas držati Mahnićevih načela, što ih je on izrekao u rečenici:

»Katolički lajikat zapada zadaća, da Krista i njegovo evanđelje opet uvede u znanost umjetnost, u javni moral i nastavu, u parlamenat i zakonodavstvo, u državnu upravu, politiku i međunarodne odnošaje — otkuda ga je istjerao racionalizam.« (Knjiga života, str. 178.).

Petar Grgec.

PREDJESENSKE SLUTNJE

I. STRAH ME JE...

Mutna je voda u lokvi
Kraj nje dršću jaseni,
Došli su južni oblaci:
Strah me je, majko, jeseni...

Šume su zašutile
Plaše se ljutih vjetrova.
Ptice su odletile
Šume su zašutile...

Jutros mi se žalosni
Pričinjaju kraj lokve
Srebrnasti jaseni...

Jutros, majko, osjećam
Drhtavu slutnju u meni:
Strah me je, majko, jeseni.

II. U GUSTIM MAGLAMA...

U gustim maglama već su se sakrili
vrhunci daleki, plavi,
hladnom je rukom dodirnula jesen
čvrčke na grani, šturke u travi...

Hladnom je rukom dodirnula jesen
U grudi, u dušu ljude,
nikoga vani već vidjeti nije
uz popret u zognju svatko se grije
da i srcu vruće mu bude.

U polju se davno već pobralo grožđe
već su se samljele masline masne...
I život se u polju sve više sad gasi —

Pod rukom ti hladnom kad sve ugasne,
tad molim te, zaklinjem, jeseni,
nadu mi ne ugasi...

Ivo J. Lendić.

MOJ VRT

Moj je vrt ostao bez cvijeća, kao i lani u kasnu jesen
Kad sunce tone, gledam na njega: samo plantaža posuta bolesnim lišćem.
Jecaj mi tjera suzu, da plačem za vama, svenuli cvjetovi.
Čemu plač? — — —
Vesna će opet, kao lani, prosut cvjetove vrtom, dok maštajuć u sobi budem sam.
Sam kao lani.

Ferny.

BILJEŠKE S PUTA:

UTISCI IZ ENGLESKE

I.

Sitni oblačići su se lijeno vukli nad Londonom: kontinentalni express je jurio kroz predgrada, velika, tamna, zatvorenih prozora. Dimnjaci strše, sa crnom aureolom oko glave; zelene livade, kroz koje smo jurili od Newhavena, ostale su iza nas. Kraj nas proleti dugi niz vagona i usopljena lokomotiva. Gore, kroz oblake, kruže avioni. London se brani od neprijatelja. Središte najvećega imperija, što ga ljudski um pamti, čudna smjesa gotike, renesanse i kasne klasike sve to dalje nas vuče k sebi. Još nekoliko okretaja lokomotive i mi smo se našli pred Viktoria Station: busi, visoki, crveni, sa bezbroj reklamnih napisa i neukusni autotaksi prekrili čitav trg pred kolodvorom. Stari šofer ljubazno je otvorio vrata i mi smo krenuli po gradu.

Ulice su puste, kuće slične jedna drugoj kao jaje jajetu, na tri ili četiri kata dižu se mrke i hladne. Tek na mahove prolete koja kola, s velikim debelim konjima. Tu i tamo se otvara po koji buffet. U izlozima, nemarno uređenim, nabacane svi vrsti robe. Po ulicama otpaci, papiri, smeće nepometeno. Hodamo onako mamurni od puta, lutamo po ulicama i nikako osjetiti veličinu tog modernog Babilona. Mada, sudeći po karti, nismo daleko od središta Citya, ulice su nam se pričinile kao zabačene ulice jednog malo ovećeg grada. Sjetio sam se Milana: na njegovoj periferiji ima mnogo više smisla za ljepotu linije i forme, nego u ovom gradu s najbogatijim trezorima. Nigdje spomenika; nekoliko kolonijalnih banaka, nekoliko većih građevina, nekoliko hotela, a drugo sve privatne kuće, mrke, hladne, bez ijedne blaže linije i jednog vedrijeg pogleda. Lutamo tako oko dva sata; opazili smo, da se dva puta vratili na staro mjesto: tada promjenimo smjer i čudimo se gdje je taj veliki grad: već je devet sati, a na ulici mirno, tiho, bez jačeg života: tek katkad proleti koji autobus, poluprazan. I praveći šale, kako se obično na putu prave, najedamput se nadjosmo nedaleko glasovite Royal Exhange uz Welingtonov spomenik. Bio sam jako radoznao na engleske spomenike. Ako mi je sjećanje dobro, Shakespeare je u »Magbetu« rekao, da je kod mnogih ljudi od značenja i imena najveća stvar njihov spomenik: ne htijući nikako umanjiti značenje Welingtona, ipak bio sam, eto izjedljiv kakav su spomenik postavili Englezi ovom svom velikanu. Kljuse, koje na svojim ledjima drži Welingtonov kip, zaletilo se, rascerilo nosnice, ušima striže, iz očiju mu sijeva vatra, a Welington se nekako šćućurio na konju, pognuo se i čovjeku se čini, kao da će ovaj čas pasti konju pod dizgune. Konj bez sumnje ne zaostaje mnogo iza konja Meštrovićevih kod »Indijanaca«, ali Welington i Meštrovićevi — Indijanci! Promet je postajao življi. Prijatelj Džordž i ja sklonismo se u Guldhall, gradsku vijećnicu Londona. Izrezuckana gotika, o kojoj bi vam svaki cicerone pričao dugo i govorio koliko je vremena trebalo, dok se taj kamen isklesao, daje ovoj palači, usred novijih građevina, mahom trgovačkog karaktera naročito značenje. Mirna, dostojanstvena ova građevina, poput engleskog parlamenta, daje sliku onog bistrog i borbenog nastojanja Engleza, da pribave sebi. što je moguće više, poštivanje ličnosti sa strane svih društvenih faktora, koji se upliću u ličnu slobodu. Stijena do stijene sa mirnim renesansnim slovima priča o ovom i onom poborniku slobode; William Pitt, sin Wiliama Pitta, grofa Chathamskoga, gleda u oči neustrašivog borca za prava i slobodu Wiliama Becforda, načelnika grada Londona u dva navrata. Brižna ruka i smisao za tradiciju ispod njegove biste, na kojoj se onako vedro ocrtavaju linije poštenog čela, napisa govor, koji je on otkresao u

brk kralju Georgu III. god. 1770. baš u ovoj vijećnici s načelničke stolice. A bila je ta riječ dostojanstvena i grka za Njegovo Veličanstvo:

— »Sire, reče on, dozvoli mi, da primjetim, da je svatko, tko nastoji, da se stavi izmedu vas i vaših vjernih podanika, naročito gradjana grada Londona i tko želi da vas od toga naroda odaleči i razdijeli vaše simpatije na nikogoviće da je neprijatelj naroda ali i vaše ličnosti i vaše cijenjene familije.«

Muška riječ, još u ono vrijeme. Nije ni čuda, kad je Junius mogao, u to vrijeme, slati kralju onako grke poslanice, u kojima je s mnogo samopouzdanja i istinoljubive iskrenosti ocrtavao, kao da je klesao u mramor, svu niskost ondašnjeg javnog i privatnog engleskog života, kritizirajući sve pa i najviše vrhove države i društva, govoreći svakome istinu, gorku i neprijatnu, u lice. Lutamo tako po toj prostranoj vijećnici; ne smetaju nas drugi posjetnici.

Prijatelj je izišao vani, a mene sreća nanijela u drugi kat, gdje je mnoga pobrana iz povijesti Londona. Vide se tu grbovi, listine, ispravke, biste istaknutijih engleskih političara, državnika, načelnika Londona. Jedna duguljasta glava naročito mi skrene pažnju: pogledam bolje. Dosadni monokl natisnuo se nad okom. Gospodin Austen Chamberlain, okružen s drugim glavama, davno pokrivenim crnom zemljom.

U jednom kutu naidoh na mramornu ploču, na kojoj je označeno, da je u dvorani Gludhalla ondašnji princ regent, a kasniji Georg IV. dao sjajnu večeru u čast cara Rusije i kralja Prusije prilikom njihove posjete Londonu. Ploča kaže, da su suvereni, na toj večeri ispijali u čast mira Evrope i da su mnogu pametnu sklonili na dobrobit svojih »Vjernih podanika«. Šteta, da ova ploča ništa ne kaže koliko su čaša popili u tu plemenitu nakanu. Priča nam kaže, da su plemeniti vladari pili iz zlatnih čaša, sjedili za zlatnim stolom, što se sada u »Victoria and Albert Museumu«, onako ponosno koči.

Tankih sjena nad Londonom je nestalo: vedro, kolovoško jutro, sa tankim mlazovima rose, što se dizala sa ogromnih parkova, i buka autobusa. London je oživio. Ulice vriju. Auti trče; ljudi se žure; pisaće mašine po uredima kuckaju. Ljudi stojeći u barovima založe nešto; tvornice se otvaraju; iz zemlje sukljaju mlazovi ljudi; deset se sati približuje. London se žuri na posao. Preko ulica se ne može proći. London je sada za šest sati postao žustar, brz, vrtoglav, nemiran i maran.

M. Ujević.

JESEN

Oblaki temni navlačiju senu
Vu neznane kraje letiju,
Vu vrtima žarki klinčići venu,
A rožice zdavna već spiju.

Čez grane zrele dunje dišiju,
Kuruza v polu trepti i priča
Zajne već laste v tuđinu letiju
Nebu nam taki nijenoga tiča.

Se je tak tmurno zakrito tugom
Vu polu crleni šipek se niše
Se kak da vumire polekše diše
Čuje se šapat venenja lugom.

O dalki vi kraji vumorne senje
Jesen dohada, noći su duge
Zakrivaju megle meni življenje,
Zastorom teškim sete i tuge.

J. Devčić.

APOLEMOS:

KULTURNA NAČELA S. RADIĆA

U trideset i prvoj godini života (g. 1902.) štampao je Stjepan Radić brošuru »Najjača stranka u Hrvatskoj«. Tu je na adresu pravaša upravio ove riječi: »Kad bi dakle frankovaca bilo ne znam koliko, oni ne bi bili politička stranka, jer nemaju glavne sposobnosti za rad: slobodne misli. Njih vodi obožavanje Starčevića, neograničeno povjerenje u dra Franka, mržnja na Srbe i »slavosrbe«, a to su osjećaji i strasti, a nijesu misli i ideje«. Prošlo je bilo tek osam godina nakon toga, kada je katolički pisac Matija Manjarić upravio gotovo isti prijekor na adresu Stjepana Radića pišući o njemu i bratu mu Antunu: »Ako je »Le roi soleil« mogao o sebi reći: »L'etat c'est moi!« puno više mogu braća Radići reći: »La partie c'est nous deux!« — Oni su tu stranku zamislili, stvorili joj program, oni ju organizovali, oni su u njoj — sve... Na svakoj skupštini, u svakom broju stranačkoga glasila riječ je braće R(adića) odlučna, »tonangebend«, a svi drugi mogu u stranci samo dekorativno sudjelovati kao »picti masculi«. (Vrhbosna, 1910. br. 6., str. 88.). Prošle su bile nove godine iza toga, a prilike su davale sve više pravo pisanju Matije Manjarića. Radićev je ugled u stranci i narodu sve više rastao, i danas se može reći, da Radić pripada među najistaknutije ličnosti hrvatskoga naroda svih vremena. Tragična smrt, koja ga je prenijela s ovoga svijeta u najvećem zamahu muževne snage, ovila mu je oko glave aureolu narodnog mučenika, koju mu ne će moći nitko oduzeti.

Ne bi bilo ispravno, kad bismo općenito zabacivali štovanje velikih povijesnih ličnosti. Ideje su za većinu ljudi previše apstraktne, zato ih čovječanstvo obično shvaća i štuje svom dušom tek onda, kad ih vidi više ili manje ostvarene u pojedinim osobama. Narod voli štovati svetost u svecima, mudrost u mudracima, vrijednost organizacije u organizatorima. Takvo je štovanje ne samo naše pravo, nego i naša dužnost. Zato se ne može naprečac zabaciti ni štovanje Ante Starčevića kao ni Stjepana Radića. To štovanje vrijedi onoliko, koliko vrijede ideje, koje su oni ostvarili u sebi i svojem radu.

Radić je bio u prvom redu politički radnik, pa su najprije političari pozvani, da ocijene njegov politički program i rad, njegove političke uspjehe i neuspjehe. No on je zacrtao duboke brazde i na kulturnom polju, zato će povijest morati uvijek da opširno govori i o njegovoj kulturnoj fizionomiji. Ta je fizionomija tako jaka, da Radića možemo mirne duše postaviti uz Ljudevita Gaja i bana Jelačića, biskupa Štrosmajera i Antu Starčevića. Gaj i Jelačić predstavljaju prvu preporođenu Hrvatsku, koja je unatoč ukinuću kmetstva bila još uvijek feudalna, jer su u njoj imali glavnu riječ »staleži i redovi«. Štrosmajer i Starčević predstavljaju drugu Hrvatsku, koja se izvlačila iz feudalnoga te romanskoga, madžarskoga i njemačkoga društva, ali se još uvijek oslanjala djelimice na aristokraciju, a djelimice na gradjanski stalež. Iz »ilirskoga« i štrosmajerovsko-starčevićanskoga pokreta razvila se napokon treća Hrvatska, demokratska Hrvatska, u kojoj je do danas ostao glavni predstavnik Stjepan Radić sa svojim seljačkim pokretom.

Stjepan je Radić zajedno s bratom Antom proglasio seljački stalež ne samo glavnim našim staležem i korijenom hrvatskoga naroda, nego i samim hrvatskim narodom. Priznavao je doduše, da je uz seljaka potrebita i školovana inteligencija, ali je često bio i previše nepravedan prema »gospodi«. U početku svojega javnoga rada pošao je bio jednoga dana k Anti Starčeviću, da ga kao njegov pristaša predobije za rad među seljaštvom. Starčević nije

pokazivao nikakve volje, da preuzme na sebe zadaću seljačkoga prosvjetitelja, koju mu je namjenjivao Radić, nego je najposlije u prepirci srdito uskliknuo: »Neka ga (seljaka) uči vrag ili Bog, ja ga učiti ne ću!« Radi toga se Radić rastao sa Starčevićem ne sluteći možda u to vrijeme ni sam, da će jednoga dana biti upravo on likvidator starčevićanstva u Hrvatskoj. U obradivanju teorije seljačke demokracije postavio se Radić najprije na stanovište »dociranja«, a kasnije je prihvatio romantično stanovište, da narod ne smijemo docirati, nego ga moramo interpretirati, demantirajući na taj način svoje nekadašnje mišljenje, što ga je zastupao pred Antom Starčevićem.

Kao propovjednik novih ideja htio je Radić među ostalim da poruši i kršćansku nauku o izvoru vlasti. Nije se nikako mogao pomiriti sa Sv. Pismom, koje uči, da je vlast od Boga. Mislio je, da se time odobrava nasilje i da je ta nauka sredstvo, kojim tirani i osvajači drže narod u ropstvu. Nije vidio da katolici slave Makabejce, Djevicu Orleansku i brojne druge narodne oslobodi-telje. Zabacio je načela kršćanske demokracije, jer nije vidio, kako je ta demokracija rodila O'Connella, Windthorsta i Kreka. Nije se mogao sprijateljiljti ni s formulom »milošću Božjom«, koju su evropski kraljevi nosili u svojem naslovu baš onda, kad su živjeli u najvećem skladu s Crkvom. Narodu je htio da pribavi posvuda odlučnu riječ, zato je htio da i biskupsku vlast suzi primivši u svoj stranački program zahtjev: »da sve rimokatoličke župnike predlažu (prezentiraju) biskupu na imenovanje sami vjernici, koji se imadu po svojoj volji i u sporazumku sa svojim duhovnim poglavarima urediti kao župna općina; predloženika može biskup otkloniti samo s crkvenopravnih (kanonskih) razloga«. (Nauk i program HPSS, III. izdanje, 1919. str. 89.—90.).

Hrvatska mu povijest nije pružala dovoljno simboličkih momenata za njegove ideje. Matija Gubec bio mu je veći junak od kralja Tomislava. Kod slavljenja Gupčeve ličnosti nije zaboravio spominjati, kako su ga živa »ispekli« popovi, bacajući na taj način krivnju za njegovu strašnu smrt na cijelu katoličku Crkvu. Poput Račkoga i Štrosmajera i Radić je bio sve do konca života oduševljeni Sveslaven. No tu ga nije privlačila misao sv. braće Ćirila i Metodija, sv. Vaclava, Ivana Sobieskoga, sv. Vladimira i Solovjeva, nego je slavio Husa, Homjakova, braću Aksakove i Tolstoja. Poput ostalih liberalaca vrlo je mnogo idejnoga oružja uzeo iz arsenala francuske revolucije. Prezirao je doduše Voltairea radi njegove frivolnosti i nerodoljublja, ali je zato potpisivao najveći dio ideja Rousseaua, Montesquieua i naročito romantika Micheleta. Među suvremenim predstavnicima liberalizma svidali su mu se i progonitelji meksičkih kršćana Calles i Obregon.

Glavno je njegovo geslo glasilo: Vjera u Boga i seljačka sloga! Krivo čine Radiću oni, koji misle, da je prvi dio toga gesla bio samo demagogija. Radić je iskreno i čvrsto vjerovao u Boga, zato ga bezbožnici ne će moći nikada reklamirati za sebe. Često je napadao s dubokim zgražanjem bezvjerce. Od kršćanstva je primao i priznavao gotovo sva čudoredna načela, šta više, iz njegovih se spisa dade dokazati, da je vjerovao i u svrhunaravni značaj na pr. kršćanskoga braka. Ali na žalost ne može se reći, da je odviše duboko prodro u cijeli sistem kršćanstva. Vozeći se posljednji puta iz Beograda u Zagreb izjavio je doduše pred preuzv. g. nuncijem Pellegrinettijem odanost i vjernost Sv. Ocu papi, čemu su se od srca poveselili svi katolici, jer su vidjeli u tom opoziv mnogih Radićevih prijašnjih zabluda u pitanju vrhovnoga učiteljstva Crkve. Ali premda mi nakon onoga groznoga događaja u Beogradu nemamo razloga tvrditi, da je Radićevo priznanje papinstva bilo samo trenutačno, ipak moramo žaliti, što on nije povukao na svim linijama konsekvencije iz ovoga

priznanja i što nije dospio da popravi ona mnoga zla, koja je načinio među hrvatskim katolicima potkapajući svojim prijašnjim govorima i spisima ugled crkvenoga učiteljstva.

Godine 1910. uskliknuo je Matija Manjarić u »Vrhbosni« o braći Radićima: »O, kad bi ti ženijalni ljudi našli pravi put u svojim vjerskim nazorima, Hrvatska ne bi trebala uzdisati za svojim Luegerima i Windhorstima...« Taj je vapaj ostao uzaludan i zato fizionomija Stjepana Radića nosi na sebi unatoč posljednjemu priznanju još uvijek mnogo crta, koje su protivne Crkvi. Njegovi su gojenci i danas prožeti onim kulturnim nazorima, koje je on zastupao prije svoje izjave nunciju Pellegrinettiju i koje je uštrcavao dugi niz godina u njihovu dušu. A u tim se nazorima vidi naročito otpornost proti dogmi, proti katoličkoj Crkvi i svećenstvu.

Rijetko je koji čovjek rušio tako ustrajno ugled hierarhije kao Stjepan Radić. Nije to rušenje bilo posljedica stvaranja kakve »popovske« stranke. Glavni dio svojega rušilačkoga rada izvršio je Stjepan Radić sa svojim bratom Antunom još prije pojave onih ljudi, koje je on u svojem »Domu« nazivao »popovcima«. Ne može se dakle reći, da se tu radi o sporadičnom pretjeranom reagiranju na čije »izazove«, nego tu imademo posla s izgrađenim i trajnim liberalizmom. Otkako je Stjepan Radić rekao g. 1903. u Beogradu, da Hrvati moraju biti spremni radi svoje samostalnosti, da ih papa prokune, nalazio se on u trajnom sukobu sa svećenstvom. Protiv njega su ustali i s njim polemizirali biskup Mahnić, dr Binički, Matija Manjarić, Stjepan Korenić, dr Međimorec, Fran Flevnjak, Dominko Šarčević i mnogi drugi, ali on se nije mijenjao. Najoštrijim ga je načinom kritizirao g. 1903. u »Katoličkom Listu« g. Stjepan Korenić, nazivajući »Dom«, u kojem je tada bio glavni pisac Ante Radić, »listom ciničke malicije«, koji ne bježi od »bezobrazluka« i »malicioznoga cinizma«. Drugi su bili manje oštri u tonu, ali ni oni nijesu uspjeli. Stjepan je Radić ostao vjeran svojemu stanovištu, koje je stilizirao g. 1910. pred izvjestiteljem »Budapesti Hirlapa« ovako: »Naša je deviza: Vjeruj u Boga, ali ne u popa!«

Bilo je među Hrvatima dosta ljudi, koji su već u početku razglobili sve nekatoličke elemente Radićeve ideologije. Ali život ne poznaje »praznih prostora« niti se popularnost jedne osobe dade spriječiti bez podizanja druge jače osobe. Budući da načela kršćanske demokracije nijesu početkom 20. vijeka našla među Hrvatima jednoga Kreka, pobijedio je Stjepan Radić sa svojim liberalnim demokratizmom tako odlučno, da je šest godina iza rata mogao na sastanku u Krašiću izvesti najstrašniji napadaj na hrvatske biskupe i proglasiti, da je svakoj kršćanskoj duši otvoren ravan put u nebo i da ne treba za to nikakvih »popovskih mešetara«.

U vrijeme svojega najžešćega republikanizma htio je da i Crkvu i nebo »republikanizira«, zato se bunio protiv prošnje »Dođi kraljevstvo Tvoje« i protiv pjesme »Narodi nam se Krali nebeski« kao i protiv sv. Triju kraljeva.

Stjepan se Radić uvijek trudio, da bude predstavnik ne samo jedne stranke, nego i cijeloga jednoga pokreta, koji bi se okušao posebnim stvaranjem i na prosvjetnom i na socijalnom polju. Sam je uvidao, da na socijalnom polju nije uspio, zato je u jednom času bio upozorio svoju omladinu, neka se povede za Krekom i neka čita njegove »Socijalne eseje, govore i nacrte«, koji su upravo tada bili izašli u knjižnici zagrebačke »Narodne Prosvjete«. Prosvjetnim potrebama svojih pristaša nastojao je da udovolji obilnim i neumornim novinarskim i publicističkim radom. Od njegovih djela ističu se naročito: »Najjača stranka u Hrvatskoj«, »Uzničke uspomene«, »Savremena Evropa«, »Moderna kolonizacija i Slaveni«, »Češki narod« i »Financijalna znanost«. Mnogo je toga u tim djelima preuzeto iz drugih knjiga, mnogih stvari nije

Radić nikada učinio svojim najdubljim uvjerenjem. On je uopće kao mislilac bio eklektik, sa svim vrlinama i manama našega novijega modernističkoga pokreta. Naročito se opaža kod njega, da je često zapadao u protivurječja. Ali unatoč impresionističkoj promjenljivosti mnogih nazora održala se u njegovu mišljenju i radu dosljednost barem u nekim osnovnim crtama, koje su prešle i na njegove pristaše.

Pred njegovom pojavom iščezavaju svi njegovi suradnici i jednomišljenici, koji su kupili tek mrvice s njegova novinarskoga i književničkoga stola. Ipak su epigonska djela njegovih pristaša znatna najviše radi toga, jer se u njima vidi, kako je Radić djelovao na narod. Tu imade uz mnoge pozitivne strane i vrlo mnogo negativnosti, o čem se možemo uvjeriti, ako pročitamo samo izdanja Rudolfa Hercega i seljačkoga pripovjedača Miškine. To je liberalni demokratizam, pomiješan pomalo s husitizmom, pomalo sa »slavjanofilstvom«, pomalo s humanističkim »čovječanstvom«, tolstojevštinom, gandijevštinom i donekle fašističkom diktaturom.

Katolički pokret uopće, a Katoličku Akciju napose čeka golem rad, da u Radićevoj kulturnoj ideologiji razluči pljevu od zrnja i da hrvatskim katolicima pokaže svagdje pravu istinu.

DVIJE SUTONSKE TUŽALJKE

I. DVA BONA OKA U SUTONU.

Sivi sutoni noći
nose večeri svake
u moju malenu sobu
dva plačna, duboka
i svela oka.

Nad mojim tad se krevetom oni
rasplakat znaju
ko dvoje sirotne djece
ko dva uzdaha u noći
ko dva plamena žarka...

I dok nijemo lampa tinja,
gledam ih tiho i tupo
pa i ja plačem u duši
ko malo svenulo čedo,
kada mu sjećanje meko
spomene želje, što su daleko...

Vani je mirisni sumrak
donio vjetar i kišu
i žiške ugasio po selu,
a ona dva plačna oka
liju suzice tople
na moje voštano lice,
što će još noćas u snu
poletjet negdje put juga...

II. UMIRANJE.

Umiru bijele mi sanje
Tiho ko lumin u večer sivu,
kad kuću ovije jesenja noć.
Umiru — jer su ih daleko
prognali ljudi iz srca mog,
— ah! njih male, bijele sanje...

A moje srce je meko
pa plače za bijelim sanjama tim,
jer s njima gube se radost,
ljubav, snovi i pjesma,
što Bog mi je veliki dade,
da pjeva moja je mladost...
— — — — —
— O, bijele, male mi sanje,
kuda ma kuda plovite vi?...

Drvenik. *M. Meštrović, VI. r. g.*

NJIH DVOJE

U mirne je tonove kapnula kapljica, mala i snena. Sunce i sjena su združili tulipan i plavu ljubicu.

Ja ih sneno gledam (i šutim). Gledam, kako se tulipan ruga modroj ljubici i kako se opet ona oholom tulipanu — smije. *I. B. Sumić.*

B. IVANOVIĆ:

VESELI DAN PETRA SILVINOVA

Htio je da bude čovjek student Silvinov. On je htio tek to, dok mnogi hoće više, kao filmski glumci boksači i sl. Čudne su želje ljudi. Silvinovu je međutim neizmjerno imponiralo, kada bi se za nekoga kazalo, recimo u nekrologu (a u nekrologu se obično uvijek kaže i ono što nije istina), da je bio čovjek čvrsta karaktera. Eto i boksači govore o karakteru. Tunney je neki dan na banketu u Parizu rekao, da je glavna stvar, da čovjek ima karakter. Petru se Silvinovu to tako dopalo, da bi najradije zagrlio Tunneya, a kada to ne može on se samo zamislio i jedno čitavo popodne nije izlazio iz kuće. Doduše ono padala je vani kiša, bila je strašno bljuzgavica, ali Petar Silvinov ne bi ipak bio izašao, premda je lijepo vrijeme. Sve mu to vani izgleda tako čudno blijedo. Uvjeren je, da stalno sreta loše ljude, a zlo je kužna bolest, koja se vrlo lako širi. Zapravo on sebi nije stvorio definiciju zloće i ako bi to on kao pravnik morao. On naprosto o tome nije mnogo razbijao glave, tek bi ga onako za samotnih dana, kada bi se njegovi prijatelji kojekuda razbjegli, kada bi ostao sam, kad ne bi ljeti otišao na Savu ili kada bi zimi ostao bez novaca za kavanu, tada bi Petar Silvinov počeo da malo razmišlja.

A što to nije činio češće, on sebe nije nimalo prekoravao, jer je govorio da nema vremena, da je život tako ispunjen, da je nemoguće, da se bavi i takovim stvarima. Njegovi su prijatelji govorili da treba živjeti i da se ne treba brinuti za život nečega što ne postoji.

Petar je najradije pred njima šutao, jer je znao, da su neobični ti njegovi prijatelji. Andrejev, n. pr. koji je s njim skupa stanovao, nije uopće nikada mislio. On je stalno reproducirao novine i neke drugove iz kavane. Kad bi Silvinov pročitao »Veliku Tribunu«, a osobito njezin uvodnik u kojemu urednik »Velike Tribune«, bivši svećenik, već godine ubija pamet svojih čitača, odmah je znao o čemu će započeti razgovor taj nadobudni Andrejev, koji je za sebe govorio, da on misli skupa sa narodom. Organizovan je član Partije Seljačkog Preporoda, prisiže na svaku riječ šefa partije, neki put je napisao i dva člančića sa punim imenom u organu stranke »Potop«. Na studentskim skupštinama nastupa kao govornik i svaki govor započinje sa »gospodo kolege« i uvijek govori o našem dragom narodu, koji posjeduje veliku kulturu, koja treba, da prožme svih nas. Treba da učimo od sela, tada će biti sve dobro. Samo Silvinov nije nikako razumio, u čemu se sastoji to učenje od sela. On, kojemu je Andrejev uvijek prezirno govorio, da je gospodin, bio je rodom iz sela i sigurno su se svi njegovi od Adama bavili sa kopanjem zemlje. I sam je Silvinov rado bio sa seljacima, dok Andrejev nije nikada ni bio na selu osim u Šestinama autom. Bio je Andrejev sin jednoga žandara i, po dubokom uvjerenju Silvinova, štreber.

Drugi njegov »prijatelj«, koji radi svoje elegancije stalno na Zrinjevcu pobuđivao senzaciju, u momentima, kada poput Silvinova nije pošao na Savu, kada nije ni u kavani i uopće mu se ne da ozbiljno raditi, govorio je o radnom narodu. Silvinov nikako nije mogao doznati odakle njemu opet taj radni narod. Znao je, da ima uvijek novaca, znao je da surovo odbije siromaha, kada je polako zakucao na vrata, kada tek na treći »naprijed« polako pruži kroz otvor vrata glavu i ruku sa nekakovom knjigom, uprljanom i sa masnim pečatom i samo nešto promrmlja. Silvinov bi uvijek bio u neprilici i okrenuo bi glavu, te pružio dinar ili dva, kao da ga je sram što ne dava više. Andrejev bi psovao i u onom slučaju, kada bi se uspostavilo, da je to otpušteni ili nastradali radnik.

Iza toga bi vikao na državu, koja se ne brine za svoje podanike. Tu bi se pridružio i treći prijatelj, koji je samo govorio o hrvatskoj državnosti i drugo nije znao ama baš ništa. Tada bi svi u zboru udarali na režim i na sve vlade ovoga svijeta.

Silvinov, ono nije bio nikakav režimlija, bilo je to proti njegovu odgoju, jer on zapravo nije imao stranke, te zato nitko »njegov« nije nikada ni bio ministar, pa nije znao što je to »ministerijalac« ili »koritaš«, kako se to običavao izraziti onaj od hrvatske državnosti, ali mu nikako nije išlo u glavu, kako svi ti ministri, (a bilo ih je već u našoj sretnoj zemlji nekoliko stotina) redom moraju biti loši ljudi. Čitav taj radni, seljački, i hrvatski i jugoslavenski narod, redovito glasa i izabire baš te ljude. Već su tisuće ljudi bile u našem slavnom parlamentu, pa kako to da se redovito viče na nesposobnost, korupciju i koješta drugo. Eto to nije išlo u glavu Silvinovu. Kada bi on to rekao, tada bi ga svi redom napali i proglasili jedan buržujem, drugi pokvarenim gospodinom, a trei efijatom i koritašem. A on niti je buržuj (usput rečeno, da je dvadeseti, a on ima još samo 100 dinara), a niti proti seljaka (svi su njegovi seljaci). Izdao nije nikada nikoga, dapače nije se nikada ni dotaknuo toga korita, dok je njegov drug, onaj koji mu je to uvijek predbacivao koriteštvo na štetu siromašnih dobio štipendij na preporuku strica, koji je prijatelj jednoga bivšega ministra.

Eto takovo je bilo sve društvo Petra Silvinova. U takovom se društvu kretao, a kad njih nije bilo, tada se opet bavio svojim mislima i iz športa, čega li htio, da bude čovjek. Imao je srca, i misliti je umio, ali nije bio toliko jak da bi sve doveo u neki sistem, da bi našao krug, koji bi se bavio istim mislima kao i on. Tako je on dok je mislio, kako bi bio čovjek (dakako da je on tome pojmu nadodavao oznake, koje su samo lijepe i pohvalne, ali ih nikako nebi umio nabrojiti), ali vidio je da svaki dan počinja nedosljednosti. Znao je da ne radi dobro, kada se sa drugovima skiće do zore, kada sedmice ne ide na predavanja i još mnogo sličnih stvari.

To je bila ukratko psiha Petra Silvinova. Doduše bio je on mnogo složeniji, ali dosta je ako se ovo reče ukratko, onako, kako se ukratko govori na maturi, kada se dvadeset stranica mora stisnuti u nekoliko rečenica. To nikome ne polazi potpuno za rukom, te izostavi mnogo toga, pak će i u ovom resumeu Petrove psihe biti mnogo mana, koje su svojstvene onima, koji se tresu pred ispitnom komisijom na maturi, ali nama je dosta i ovo, da znamo kakav je bio Petar Silvinov jednoga jutra, kada je otišao po gradu da traži stan. Uzeo je »Veliku Tribunu« i »Jutarnje novine«, te u Malom oglasniku ispocrtavao sve sobe gdje se iznajmljuje »soba čista za jednog gospodina sa elektrikom«. Naravno samo dalje od centruma, jer su tamo jeftinije. Sabralo se desetak takovih soba. Uzdahnuo je Petar Silvinov i počeo da hoda naokolo. Negdje mu kažu: »iznajmljeno«, a negdje ga uvedu u sobu, koja je nekako usiljeno nasmijana. Na stolu kita cvijeća, na stolicama jastuci, na krevetu novi pokrivač. Pogleda prozor Petar Silvinov duboko uzdahne, da vidi kakav je zrak. Zna da će iščeznuti u roku od sedam dana svi jastuci, da će i pokrivač na krevetu doći drugi, koji već pošteno služi nekoliko godina, pogleda sve to Petar i priupita za cijenu i kada mu se svi uvjeti ne sastanu skupa, a to biva redovito, tada kaže da će doći pogledati još jedamput.

Stanodavac (redovito je to žensko) je naučan na takove odgovore i zna, da se tu ne može ništa mijenjati.

Hoda tako naokolo Petar Silvinov i svugdje kaže, da će pogledati kasnije. Došao je i kod desete sobe i tamo je kažao, da će doći kasnije. Izašao je na

ulicu i hoće da ide dalje, ali tamo vidi, da je obašao sve sobe. Toga nikako nije predvidio Petar Silvinov, jer zna on da je sve to obilaženje tek na umirenje savjesti, zna on da se tako traži, a kada čovjeku već dosadi traženje i jer zna, da mora naći stan, uzme tamo na desetoj postaji stan, koji nije ništa bolji od prvoga. Ali ovoga puta to nije predvidio i tako je prošao sav repertoar stanova. Da se sada zbilja povrati! Ali kamo bi? Odlučio se najednom i otišao do najbližeg stana, jednoga od onih prvih i došao, da opet pogleda. Ali ovaj put je naišao na odgovor, koji je veselo izašao iz usta jedne stare mamice.

— Iznajmljeno, oduljio je razočarano i pomalo na sebe ljut Petar Silvinov.

Stara je to vidjela i začudila se mješavini osjećaja na licu Petra Silvinova i nečega se sjetila.

— Ima Vam gore u drugom katu jedna soba za dvojicu. Pred dva dana se tamo uselio jedan student. Mislim, da je jeftino (sjetila se stara, kako je Silvinov ukiselio lice, kada je ona kazala cijenu svoje sobe, koju je ona malo podigla u očekivanju, da će se morati cjenkati, vidjela je, da je Silvinov za to nemoćan) i nećete se trebati pogađati. Cijena je stalna.

I tako je eto Petar Silvinov dospio u sobu Miroslavu Daniviću. Nije bio naročito ljubezan ni Miroslav Danović ni Petar Silvinov. Prvi su dan progovorili tek pedeset riječi, konstatovali odakle su i što studiraju. Drugi dan je bilo slično, i četvrti i pet i šesti.

Ipak su kasnije pomalo razgovarali. Donosio je Miroslav Danović sobom i novina sve nekakovih Silvinovu nepoznatih. Bile su to veinom manje novine sa četiri, šest i osam strana, a većinom su počimale sa Narodna. Tako su počeli pomalo razgovarati. Silvinov je počeo pomalo, da se dotiče i sadržaja tih listova, ali nije Miroslav Danović nikako htio, da se upušta u kakova objašnjavanja. Nije znao kako misli Petar Silvinov, a bez toga mu se nije dalo. Tek je nastojao, da sada kada ima posla sa jednim, koji nezna što je, a dok naprotiv on zna da on pripada jednoj izrazitoj grupi.

(Nastavit će se.)

KAKO JE LIJEPO...

Kako je uveče lijepo
šaputati molitve, dvije
dok zrakom sveto, polako
brujanje zvona se lije.

Kako je slušati lijepo
u suton dijete gdje moli
za majku, žuljavog tatu
i za sve što svijet boli...

Kako je, kako je lijepo
pred Gospom klečati tada
bez boli, tuge i jada...

— Pa venut ko kita cvijeća,
ko mala voštana svijeća...
Kako je, kako je lijepo.

M. Meštrović.

MORE I BOROVI.

O more drago, nemirno more,
Što šumiš pjesmom bučnih valova,
Kad ruješ naše žale i gore
I kropiš vrata naših dvorova.

Borovi viti ljubim vam jako
Krošnje zelene i koru suhu,
Smolu svježu, što curi polako
I šum na vjetru u blagom muku.

Ja slušam pjesmu i pri tom snivam:
O danima nekim, što su mi prošli
Uz miris mora — osane divan! —
Zefira, što su s pozdravom došli.

U srcu ćutim tad ritam mora
I miris svježih, blagih borova,
A duša je moja ko mlada zora
Iz koje rađa pjesma se ova.

Split. *Pripalski.*

FEUILLETON

FERIJALNI TEČAJEVI H. K. N. Đ.

NAŠI FERIJALNI TEČAJEVI. Izabrali smo ove godine tišinu i mir samostanskih zidina, da nakon jedne godine ekspanzivnog rada u tišini provedemo smotru svojih redova.

Bilo je potrebno, da se sastanu predstavnici svih naših društava razasutih širom domovine sa onim, koji u Zagrebu brinu brigu o svemu pokretu Hrvatskoga Katoličkoga Narodnoga Đaštva, da se vidimo i porazgovorimo, da konstatujemo iza svih razgovora kakav je rezultat našega rada. Kakove smo ljude sabrali i što od njih možemo da očekujemo. Za tu bilancu bila je apsolutno potrebna tišina i mir samotnih dalmatinskih otoka.

Potrebno je bilo, da se sastanemo svi, da progovorimo o našim najvećim potrebama, pošto dobro odvagnemo koliko i što možemo, pa da zacrtamo nove smjernice svoga rada. I to ne možda za par mjeseci nego i za više vremena.

Napokon trebali su naši tečajevi, da budu prvi pokušaj praktične domagojske škole, u kojoj će mnogi dobiti pobuda i poticaja, tim više što je golem dio tečajaca baš u onoj dobi, kada mlade duše primaju utiske, koji su sudbonosni za čitav život.

Dakle, sav taj program, koji nije tako malen, a ni tako golem, da se ne bi dao izvesti, morao je biti izvršen u par dana.

Sada, kada je vrijeme tečajeva ostalo za nama u već dosta dalekoj prošlosti, možemo sa zadovoljstvom konstatovati, da smo u svemu tome imali lijepih uspjeha. U prvom redu osjetili smo svi, da se pokret Hrvatskog Katoličkog Narodnog Đaštva nalazi u početku jedne faze novoga zamaha. Vidjeli smo, da širom Hrvatske živi lijepa četa mladih Domagojaca, koji žive i osjećaju sa svojim pokretom. Bio je to sastanak ozbiljnih đaka i mi odbornici Lige smo se nekud čudili, kako to imamo pametne »dečke«, a bome mnogome su i inače imponirali, te smo se svi osjećali ravnopravnim članovima domagojskog pokreta.

Naša bilanca je bila preko svakoga očekivanja. Pokazalo se, da »Domagoj« i Liga već ove godine dobivaju mnogo vrlo spremnih ljudi. Mnoge je iznenadila činjenica, da u Ligi imade i takovih organizacija, koje će do jednu godinu »Domagoju« dati na desetke abiturijenata.

Ali najdragocijenije je kod svega to, da smo svi mi kroz par dana postali jedna obitelj. Sve je bilo složno, ali bez porazne nivelacije, koja je svojstvena organizacijama vojničkog tipa. Svaka individualnost je mogla doći do izražaja. Nitko nije bio potisnut i svaka se ideja lijepo primila.

I kad smo tako osjetili u sebi snagu, koja se u našem pokretu skuplja već decenije, mogli smo zagledati malo i u budući naš rad. Nijesmo o tome stvorili rezolucije, ali svi smo jasno znali, da nas u budućnosti čekaju zadaci još jače izgradnje naših organizacija. Kod toga važnu ulogu igra briga za podmladak po onom stoput naglašavanom ali, izgleda nikada dovoljno ozbiljno shvaćenom, načelu, da treba početi od najmlađih. Do sada su naši najmlađi bili srednjoškolci, a sada ćemo početi iz osnovne škole. To je rezultat naših razgovora o »Mladim Junacima«.

Govorilo se o našem radu u narodu, o radu u društvu. Pri tome su se mnogima razjasnile stvari, koje im do sada nijesu bile jasne.

I praktičnih rezultata je imao naš tečaj. Mnogi su tu izgradili svoje poglede na organizaciju i na razne probleme, o kojima se u našim društvima raspravlja. Čuli su mnogi po prvi put pravu riječ o književnosti, socijologiji i ost. i to iz usta ljudi, koji po svojoj spremi o tome mogu da govore i sa sveučilišnih katedra.

A na koncu ovog kratkog uvoda o značenju naših tečajeva moramo reći, da je to bio tečaj omladine, koja ima srca da se oduševi za sve lijepo i dobro. Nije to oduševljenje došlo do izražaja u neprestanom vikanju i pljeskanju (kako se to već kod nas običava), nijesu naši tečajci nikoga ni »nosili«, ali svi smo mi znali i osjećali, da se onaj posljednji dan tečaja, dok smo pjevali u staroj katedrali sv. Todora iza one svečane procesije u mnogom srcu rađala, a u mnogom konačno ustalila misao, da će domagojci donijeti svoj veliki kamen zgradi nove katoličke Hrvatske.

TEČAJ LIGINIH UČENICA NA KORČULI. Gdje kome se čini suvišno, a možda i smiješno to naše nastojanje, dok smo mi uvjerene, da su nam kongresi i tečajevi kao kvasac, koji pomlađuje naše sile, daje nam nove snage i poleta. Mnogi ne mogu to niti da pojme, jer ne dolaze s nama, već misle, da je naše pisanje i pohvale o uspjehu nešto smiješno, nešto što mora nužno da prati svaki naš sastanak. Mi to međutim odlučno odbijamo, jer ako bi ta tvrdnja mogla da vrijedi za išta drugo, a ono ne vrijedi za naš tečaj na Korčuli.

Sastalo nas se ne odviše veliki broj (57) i to preko 40 učenica raznih škola (gimnazija, preparandija itd.). Veći si broj nijesmo ni željele, jer bi bilo teže sa nastanjivanjem, a moguće bi se i teže držala disciplina. Zastupana je bila većina organizacija, a iz dva mjesta su došle učenice, gdje još nema organizacije, pa ima nade, da će se naskoro osnovati. Zborovanje i čitavu opskrbu imale smo kod čč. ss. Dominikanki u zavodu Anđela Čuvara, koje su nas srdačno primile i brinule se oko nas upravo majčinskom ljubavlju i u svakom nam pogledu susretljivo pomagale u priredbama tečaja. Strpljive i pune ljubavi čč. sestre imale su razumijevanja za mladenačku živahnost učenica i dopuštale nam svako veselje govoreći da razumiju mladež. Sigurno je, da vrlo veliku zaslugu za uspjeh tečaja imaju čč. sestre Dominikanke, pa im i ovom prigodom izričemo toplu hvalu.

Tečaj je započeo u srijedu poslije podne. Otvorio ga je predsjednik Lige g. E. Pallua i srednjoškolska sekretarica g. Ivka Ljubić.

Predavanje g. dra Šćetinca, koje iza toga održano, bilo je vrlo prikladno za uvod samom tečaju. Govorio je o radu u organizaciji naglasivši specijalno potrebu i važnost ženske organizacije. Razlaganje mu je lijepo i jednostavno, da ga može shvatiti i najmlađa učenica, a po sadržaju je opet duboko, da ne može da dosadi ni onim »najpametnijima«.

Drugi je dan održao predavanje g. dr. Maraković o mladim junacima i gđa Ljuba Telišman o «Posestrimstvu«. Oba su predavanja divno harmonirala, jer su logički slijed, jedno se bez drugoga ne može zamisliti. Kad pomislimo na »mlade junake«, nužno moramo misliti i na njihovo vodstvo, a to su posestrime. Predavanja su pobudila mnogo interesa, što je pokazala živa debata, a i prijedlozi i zaključci, koji su iza toga slijedili. Zaključilo se, da se izađe s listom posestrima, pa se čini, da će se moći prebroditi zapreke. Sakupilo se i lijepi broj pretplatnica. Raspačala se »Živa knjiga Mladih Junaka«, mnogo znakova. Kako je bio lijepi broj posestrima, a i maturantica preparandija, nadamo se, da će na tom polju mnogo uraditi.

Poslije podne je g. Katica Vojvoda govorila o životu na sveučilištu i zadaći katoličke akademičarke. Interes je bio velik, naročito kod naših abiturijentica i gimnazijalki. Debata je bila osobito zanimiva, u kojoj je istakla gđa Danica Bedeković i fra dr. Matijević. Neopisiv je dojam ostavio kod učenica referat dra Petlića o Kat. Akciji i ulozi žene u njoj. Psihološka zapažanja, ilustracije iz običnoga života, sv. Pisma i romana snažno su djelovala na srce i čuvstva naših mladih družica.

Predavanje gđe Bedeković bilo je vrlo zgodno odabrano, jer je tema bila naročito važna da ojača duh demokratizma u našim redovima. Govorila je o jazu između intelektualki i priprostih žena. Dala nam je dosta praktičkih uputa, kako da se mi približimo tim ženama i kako im moramo pomoći. Istakla je važnost kuharskih i higijenskih tečajeva na selu. Predavanje je bilo odobravano burnim pljeskom, tim više što gđa govori vrlo lijepim i ugodnim stilom.

Još ću da spomenem predavanje gosp. Grgeca o našim prvoborcima Mahniću, Kreku, Rogulji, Jenku. Zadnji dan je bilo predavanje dr Podolšaka o radu Lige od njenoga osnutka. Na to su slijedili izvještaji pojedinih organizacija, koji su bili vrlo šaroliki i sa mnogo života. Svršili smo s akademijom, na kojoi su se deklamirale pjesme naših pokojnih pjesnika Dujmušića, Poljaka, Sudeta. Uvod je izrekao g. Marko Vunić, opisavši ukratko životopis i djela pjesnika, a na to su slijedile deklamacije. Ne ću pretjerati, ako kažem, da nijesam nikada u životu čula tako lijepo deklamirati kao ovaj puta. Svršismo sviranjem male Velene, koja je svoj komad upravo umjetnički izvela.

Otvorenje izložbe je službeno izvršila gđa Bedeković i prikazala nam ljepotu naših narodnih veziva. Izložba je bila vrlo lijepa i dosta bogata i to su najviše radova donijele Senjanke, Splićanke i zagrebačka »Iskra«. Naročito su se istakle narodne haljine i zastori. Držim, da je to dobar poticaj za naše učenice, pa ako Bog da, na godinu će biti i bogatiji i sadržaj i izložba.

Za malu razonodu utrošile smo subotu poslije podne na mali izlet po moru na Vigani, Orebić. Zatim smo se vratile na Korčulu, gdje smo pogledale znamenitosti grada. Katedralu nam je tumačio sam presvi. opat, koji se mnogo interesirao za naše zborovanje, pa nas je i posjetio nekoliko puta. Posjetio nas je i provincijal čč, oo, Dominikanaca mp. gospodin Orlandini, a onda govo uvijek su bili s nama velč. o. Eterović, vlč. gg. Mašić i don Capurso.

U nedjelju smo se sve prevezle na Badiju, gdje se održao predstavnički sastanak i svečano zaključismo zborovanje pjesmom »Do nebesa«.

Razumije se, da smo svaki dan započele sa sv. Misom i sv. Pričesti. Pod misom držao je kratku propovijed o. Viculin. U nedjelju smo prisustvovale procesiji na kojoj se nose moći sv. Teodora. Bila nas je lijepa povorka, pa je građanstvo dobilo dobar dojam. Moram spomenuti, da je disciplina bila uzorna, premda smo bile vesele i žive.

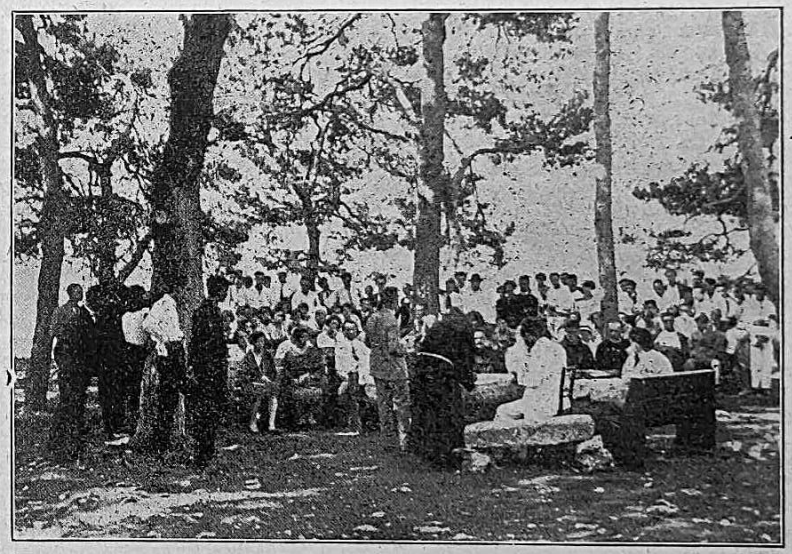

Sa naših tečajeva: Predstavnički sastanak.

Svakako je od velike važnosti i to, što su se učenice vrlo srdačno sprijateljile i rastanak je bio vrlo težak. Razvit će se dopisivanje među pojedinim učenicama u organizacijama, pa će tako biti opet novog poticaja za rad.

Katica Vojvoda, aps. med.

MUŠKI TEČAJ KOD FRANJEVACA NA BADIJI. Već smo lanjske godine u »Luči« pisali o ovom lijepom otočiću, kao i o gradu Korčuli. Svi smo se uvjerili, da u ničemu nijesmo pretjerali. Korčula ima u sebi sve osebine Dalmacije i još mnogo toga. Uz široki horizont veličanstvena okolina, osobito Pelješac, najveći dalmatinski poluotok sa svojim visokim brdima. Na njemu su sela, neka uz more poput galebova, a neka u visinama poput jastrebova, a dolje u sredini između njega i Korčule pružila se na morskom plavetilu Badija sa samostanom, koji izgleda, kao kakav sredovječni »grad«, jer toliko se okupilo oko crkve zgrada. Tamo malo dalje je mladi borik, u kojemu se kvrgaste i ispucane borove grane ogledaju u moru. Tamo su smještene klupe i tu uz pjesmu majstrala, šum vjetra, što se nastanio u granama borova i tiho zapljuskivanje valova o obalu, tamo su se održavala zborovanja.

U takovom idiličnom ambijentu, u kojemu nalazi odmora i sluh i oko, nijesu nam dosadila predavanja ni debata. Mi smo bez poteškoća mogli da izdržimo bez prekida čitavo prije podne.

Najprvi se na Korčuli nađoše, dakako oni najbliži, naime dubrovčani. U jutro u srijedu, 5. srpnja, tačno po programu dođoše i ostali. Iza noći, koju smo proboravili u željeznici, na splitskoj »rivi« i napokon u parobrodu, upravo nagnjetenom do krajnjih granica, spontano se porodila želja, da se odgodi otvorenje tečaja za poslije podne.

Tako se zbilja i učinilo. Mnogi su zbilja otišli da spavaju, velik dio njih pobrinuo se, da ispita strategiju otoka, a neki nestrpljivci su ispitivali, kako bi došli na Korčulu, dok je najmanji dio, pregnuo oko priprema izložbe čiji je materijal teškom mukom upravo doguran na Korčulu.

Iza ručka, na kojemu su se mnogi mrštili na ulje, te kraćeg odmora započela su predavanja.

I ako je na oko program bio složen, i rastrgan, on po sebi predstavlja jednu dobro smišljenu cjelinu.

Prvo i uvodno predavanje prof. Grgeca (koje počinjemo objelodanjivati u ovome broju) uvodi nas u sam pokret, koji je prikazan u njegovim najodličnijim predstavnicima. Predavanje »Uzori iz naše prošlosti« danas nam je potrebno više nego ikada. Ono nam pruža kritički prikaz naših najačih ljudi. Dobro je da se to čuje iz pravih usta, jer se na našu veliku sramotu našlo ljudi, koji su se dali na nezahvalni posao: hoće da nam oblate uspomenu naših najboljih i najdražih.

Bilo je nadalje govora o odnosima naše organizacije prema »Katoličkoj Akciji« I tu smo čuli jasne i uvjerljive riječi dra Petlića, prof. theol. iz Đakova.

Dr. Petlić je u dugom govoru i jasno »distingvirajući« govorio o tome, kako je Liga organizacija, koja po svojoj strukturi najbolje odgovara ustrojstvu Katoličke Akcije. U njoj se do krajnjih granica poštuje samostalnost okružja po biskupijama, a pogotovo samostalnost pojedinih grupa unutar same Lige.

Govorio nam je o ljubavi, koju moramo gojiti prama ostalim granama Katoličke Akcije, kako trebamo sve voljeti i sve njih pomagati.

Da taj dio ne ostane puka teorija, odmah je uslijedilo predavanje »O našem radu među seoskom omladinom«, koje je održao predsjednik Hrvatskog Katoličkog Omladinskog Saveza. Upozorio nas je, da je domagojski pokret opće narodni pokret, te da li naša đačka organizacija bila odsječena grana i besplodno drvo, kada nebi nastojali, da se ideja domagojskoga pokreta proširi u šire narodne slojeve. Najbolji je put preko omladine, bilo to seoske, bilo to radničke.

Sa tim predavanjem stupili smo u područje debate o ekspanziji domagojskoga pokreta. Dakako, da se nismo mogli ustaviti ovdje. Trebamo i novih metoda i uspješnijih puteva. Sve treba upotrijebiti za što veće raširenje Kraljevstva Kristova na zemlji.

O jednoj takovoj metodi osvajanja govorio nam je dr. Ljubomir Marković u svome predavanju o »Mladim Junacima«. Na tome području je odmah uz stručno dokazivanje prednosti metoda organizacije »Mladih Junaka« pokazao i na praktični način rada, kojemu će pomoći »Živa knjiga«, u kojoj je, na djeci razumljiv način, izložena vrlo praktično ideologija te organizacije u formi razumljivoj i za djecu, kojoj je zapravo namijenjena. Za to predavanje pokazali su učesnici tečaja dosta velik interes.

Kad se već tako govorilo o organizaciji i sa praktične i teoretske strane, vrlo je dobro došlo predavanje dra Ščetinca, koji se zadržao na tome, da nam protumači, kako se mora shvatiti pravi rad u organizaciji. To je zbilja bilo potrebno, jer se lako može dogoditi, da i u našoj organizaciji, koja dobiva sve više zamaha i neopazice prevlada organizacijski mehanizam. Toj opasnosti treba već unaprijed predusresti, te onom shvaćanju ili bolje onoj praksi, koja organizaciju posmatra i vodi, kao mehanizam treba suprotstaviti zdravo shvaćnje organizacije.

Da se to, što je dosada kazano još bolje razradi, da se sve to postavi na realnu bazu i da se ujedno pokaže što i kako treba raditi služila je ustanova radnih grupa.

Ustrojene su dvije grupe. Jedna literarna, a druga socijalna. Na literarnoj grupi se povela riječ o literaturi. U prvom redu se govorilo o najjačim predstavnicima »naše« poezije, a zatim se prešlo na teoretski dio, a u nevezanom razgovoru su se raspravila skoro sva aktuelna literarna pitanja. Đaci su bili upravo neiscrpivi u pitanjima i dr. Marković je imao dosta posla, dok nam je svima odgovarao.

O kulturi naših đaka najpohvalnije govori činjenica, da je dr. Marković, koji nam može bit auktoritet, kada se radi o literaturi, rekao pred piscem ovih redaka, da ga je iznenadilo koliko je širok interes tih đaka, koji pitaju za najmanje detalje, koji su poznati samo ljudima, koji se zbilja intenzivno bave literaturom.

U socijalnoj grupi se pokazalo opet nešto, što nam puno kaže. Vidjelo se toliko interesovanje za socijalna pitanja, kako nitko nebi mogao očekivati. Dosta je, da se spomene to, da je bilo nemoguće održati paralelno literarnu i socijalnu grupu, jer su svi htjeli, da prisustvuju i literarnoj i socijalnoj grupi, na kojoj je dr. Ščetinec vrlo uvjerljivo rastumačio u čemu je bit socijalnog pitanja i osvijetlio odnošaj domagojaca prema tome pitanju.

Radne grupe, su se pokazale, kao vrlo dobra metoda rada, jer se dogodilo, da su djaci sjedali i raspravljali daleko preko određenoga vremena. Desilo se par puta, da nas je sa predavania i debata moglo maknuti tek zvono, koje je zvalo u blagovaonu. A drugi se put desilo, da smo čak i večeru pustili, da se ohladi. I nitko nije bio ljut na ovakovo kršenje rasporeda, a tako i treba, kada se radi o tako važnim stvarima.

Ali čitav ovaj izvještaj bio bi vrlo nepotpun, kada se ne bi spomenulo vrlo iscrpljivo predavanje dra. Podolšaka o stanju i napredovanju J. K. Đ. Lige, kao organizacije cjelokupnoga Hrvatskoga Katoličkoga Narodnoga Đaštva. Drugi predavači govorili su o interesantnim temama. Govorili su

sa mnogo spreme i rječitosti, ali ni jedan nije mogao, da nadmaši dosadašnjega predsjednika Lige, koji je govorio o svim tim stvarima, koje je on sa odbornicima Lige morao preturiti preko svojih leđa, kao o običnoj i svagdanjoj stvari, ali svaka njegova riječ nalazila je odjeka i u srcima slušača. Svi su sa najvećim saučešćem slušali riječ o stradanjima Lige, ali su sa oduševljenim izrazima zadovoljstva saslušali riječ o sadanjem našem dobrom stanju Lige i kod svih se vidjela želja i odlučnost, da se tako i nastavi.

Da se pokaže, kako su drugovi, pa i iz onih najzapuštenijih krajeva uradili sve što je bilo do njih, da domagojski pokret što više procvate, služili su usmeni izvještaji predstavnika pojedinih organizacija. Počeli smo iz neposredne blizine Zagreba, pa preko Zagreba, Slavonije, Bosne, Hercegovine dodosmo i do Dalmacije, koja kao i u mnogoj akciji katoličkoga pokreta stoji i u pogledu domagojskih organizacija najbolje.

Iz izvještaja se vidjelo da nije uzaludan sav rad, koji naša »Luč« propovijeda tako dugi niz godina. I o njoj se povela riječ i vidjelo se kako je svima draga. Palo je dobrih prijedloga, što da se radi, kako bi ona dobila što više pretplatnika i kako bi se pobolšala i kvalitetom. Nije bilo ni traga onom običajnom prigovaranju. Sa isto toliko ljubavi se govorilo o Đačkom Vijesniku«, koji je sve prilično zadovoljio.

Dakle čitav taj niz predavanja nije niti iz daleka bio bez reda i sistema, kako to na oko izgleda. Kada se zna, što je sve kazano u tima predavanjima, tada je jasno, da su sva ta predavanja pružila učesnicima tečaja jasan pogled na mnoga najaktuelnija pitanja i mogla su da tačno posluže svrsi, koju smo istaknuli u uvodnoj riječi.

Kako se iz ovoga kratkoga prikaza vidi, bili su dani našega tečaja ispunjeni radom, te nam je malo vremena preostajalo, da se bavimo stvarima, koje bi rastresale našu pažnju. Dapače i onaj ostatak vremena upotrebio se vrlo korisno. Osim sv. Mise, kojoj smo prisustvovali svakoga dana imali

Sa naših tečajeva: Grupa tečajaca.

smo dnevno ili propovijed ili okružja. Tako su nam o problemima, koji se tiču duševnoga života govorili preč. g. dr. J. Carević, mp. dr. Fra Dominik Mandić, dr. Fra K. Kržanić, dr. Fra Matijević.

INTERES KATOLIČKE JAVNOSTI ZA NAŠ TEČAJ. U ovo posljednje vrijeme godišnje priredbe J. K. Đ. Lige postaju priredbe, koje sa najvećim interesom prati čitava katolička javnost. Brojni brzojavi i pismeni pozdravi sa svih strana najbolji su dokaz za to. I ako je ove godine ovo bio jedan običan tečaj ipak se pokazalo, da naša katolička javnost i te kako vodi računa o nastojanju i radu domagojskog đaštva. Neki katolički listovi posvetili su mu čitave članke, dok je »Narodna Politika« tečaju posvetila čitav jedan broj. Poslije za vrijeme sa-

moga tečaja naša je katolička štampa donijela duge izvještaje.

Za samoga tečaja stiglo je do stotinu brzojava i pisama, a među njima i brzojavi od desetak biskupa. U prvom redu treba spomenuti pismo biskupa Msgra Barbića. On nam je poslao slijedeće pismo:

Dubrovnik, 22. jula 1928. Uglednoj Jugoslavenskoj Katoličkoj Đačkoj Ligi u Zagrebu.

Vaše pismo od 17. ovoga mjeseca, kojim mi kao pomoćniku i zamjeniku odsutnog Nadpastira dubrovačke biskupije javljate, da ćete održati na teritoriju ove biskupije petdnevni tečaj za đaštvo, obradovalo me je uvelike.

Radujem se ovome tečaju, na kojemu će učesnici upoznati povijest, razvitak i ideologiju Katoličke Akcije pa zatim specifične oznake našeg domaćeg pokreta, i stoga, što je Jug. Kat. Đačka Liga naše veselje i utjeha u ovim tmurnim danima. Liberalizam je osvojio ne samo naše gradove, već je počeo duboko prodirati i u naša sela, ostavljajući svuda za sobom kobne posljedice religioznog indiferentizma i konačno materijalističkog ateizma. Moderni je čovjek srušio svaki auktoritet Božji i ljudski i postavio sam sebe vrhovnom instancom. Odatle onaj grubi egoizam, koji je postao mjerilom u ljudskom životu i doveo do tako žalosnih odnošaja životnih. Naravna je stvar, da se moramo bojati za budućnost, koja će — ako ovako budemo išli dalje — biti više nego crna.

Ali eto, u toj tamnoj atmosferi puca nam ružičasta zora, koja nam navješćuje bolje, radosnije dane. Ta utješljiva zora naših boljih dana jeste Vi — Katoličko Đaštvo.

Svijet je zabacio Krista iz javnog i privatnog života i zato luta po tminama, a Vi hoćete da povratite Krista Spasitelja u društvo, da čitavo savremeno društvo obasja »Svijetlo istinito, koje prosvijetljuje svakog čovjeka, koji dolazi na ovaj svijet«. (Iv. I, 9.) Vi — Katoličko Đaštvo, taj novi rod, koji u zalutalom društvu nosi razvijeni barjak besmrtnih katoličkih ideala — Vi ste radost i veselje nas starijih, koji smo Vam taj barjak u amanet predali.

Puni ponosa i zadovoljstva gledamo na Vas i Vaš rad, jer smo uvjereni, da Vaš rad nije mladenačka zabava, već ozbiljno i trijezno provađanje duboko zamišljenog, velebnog životnog programa za dobrobit i sreću vremenitu i vječnu našega miloga naroda. — Puni pouzdanja pratimo Vaš rad, gledajući Vas kako — svijesni vremena i prilika, u kojima živimo — dižete visoko zapaljenu LUČ, da svijetli omladini i starijima, kazujuć im put u veličajne visine duševne kulture uz pomoć dobro shvaćene savremene tehničke civilizacije. — Puni smo pouzdanja u bolje dane Crkve i Domovine, jer u Vama gledamo plemenite novovjeke vitezove katoličke svijesti i doslijednosti u privatnom i javnom životu.

Da se dublje zagledate u duboke probleme života, sastajete se u našoj Korčuli. Doista iza Dubrovnika, Splita i Solina može da Vam i ubava Korčula sa svojom kršćanskom, katoličkom kulturom i tradicijom živo osvježi mladenački zanos u radu za ostvarenjem besmrtnih ideala katolicizma i istinske domovinske ljubavi, pa sam radostan i veseo, da ste bili tako sretne ruke i to klasično korčulansko tlo izabrali za ovogodišnje Vaše zborovanje.

Neka Krist Gospodin, čije kraljevstvo i slavu nastojite proširiti, blagoslovi obiljem svoje božanske milosti Vaš plemeniti rad i nastojanje, i u to Vam ime pun naklonosti i ljubavi nazivljem dobrodošlicu i podijeljujem svoj pastirski blagoslov. † Vlaho Barbić, pomoćni biskup, generalni vikar.

Poslije samoga tečaja primili smo od Msgra Barbića još jedno pismo:

»Na našu predstavku od 1. augusta kojom dostaviše preuzv. pragospodinu apoštolskom nunciju u Beogradu Msgru Hermenegildu Pelegrinetti rezoluciju prihvaćenu 29. jula 1928. na Korčuli, u kojoj prosvjedujete proti progona katolika u Meksiku, čast je potpisanom obavijestiti Vas, da je od apostolskog nuncija u Beogradu primio slijedeći odgovor:

»Ecc. Rvma! Liga Hrvatskog Katoličkog Đaštva, koja je pod Vašim protektoratom održala tečaj na Korčuli od 25. do 29. jula o. g., prije nego je završio tečaj uputila je jedno pismo sa protestom proti progonima u Meksiku, izražavajući ujedno svoje osjećaje solidarnosti sa povrijeđenom braćom i čuvstva privrženosti i odanosti sv. Stolici.

Izvolite obavijestiti Ligu, da sam odmah uputio u Rim njihov protest, koji će biti objelodanjen u »Osservatore Romano«.

Preporučujući se u molitve Vaše presvijetlosti i prikazujući Vam iskaze poštovanja ostajem odani sluga Vaše presvijetlosti — Sac. Alfredo Pacini m. p. Charge d'Affaires.

Vrlo bi rado donijeli, kada bi nam to prostor dopuštao i ostala pisma i brzojave, ali mi se ograničujemo samo na ova, osim što na prvoj strani donosimo blagoslov sv. Oca.

Hrvatsko Katoličko Narodno Đaštvo je zahvalno sv. Ocu, da je podijelio svoj očinski blagoslov svima nama, koji smo nasljednici onoga pokreta, koji je pod vodstvom biskupa Mahnića počeo već pred dvadeset godina, da se bori za pobjedu Kristovih načela u našem narodu, te koji je uvijek, kao

i danas isticao nepokolebivu vjernost i poslušnost sv. Ocu.

IZLOŽBA ĐAČKIH RADOVA I ĐAČKE ŠTAMPE. Kao praktična ilustracija đačkoga rada bila je priređena po prvi put izložba đačkih radova. Nije se moglo dugo spremati za tu izložbu, ali uza sve to i po broju i po kvaliteti izloženih predmeta ova je izložba potpuno uspjela.

Uz izdanja sadanjih najjačih katoličkih nakladnika: »Društva sv. Jeronima«, »Narodne Prosvjete« i »Knjižnice Savremenih pitanja« izložena je Ligina štampa i masa srednjoškolskih listova. Izloženi su srednjoškolski listovi od najstarijih dana našega pokreta, pa sve do danas. A uza svu onu množinu listova nije tu bio izložen nego tek jedan mali dio toga blaga. Samo oni nebrojni listići sa svim svojim lokalnim oznakama predstavljaju golemo svjedočanstvo o velikoj kulturnoj misiji našega đačkog pokreta. Koliko li je danas okretnih pera po prvi put počelo pisati za svoj srednjoškolski listić, koliko li se talenata (ne mislimo samo umjetničkih) privelo na put literarnog rada baš na poticaj tih naših listića, a koliko će još takovih biti?

Uz ostalo izložen je lijep broj listova. U prvom redu sva naša katolička štampa, a zatim velik broj stranih đačkih listova. To je imalo dvostruku korist. U prvom redu vidjelo se kako »Luč« i Liga podržavaju srdačne veze sa stranim đačkim organizacijama, a zatim za đake je bilo vrlo poučno, da usporeduju stranu katoličku štampu s našom domaćom, te se pokazalo, da su naši neki listovi upravo na zamjernoj visini.

Kako je naš pokret dao velik danak literaturi, bilo bi dobro i poželjno, da ga dade i drugima granama umjetnosti. U prvom redu plastičnim. U tu svrhu priređena je izložba umjetničkih đačkih radova. Izložilo je nekoliko drugova. U prvom redu od svih njih treba spomenuti Cvita Fiskovića, koji je bio zastupan sa natpolovičnom većinom svih radova. Kako je drug iz Orebića (odmah preko korčulanskog kanala), to je bilo lako sve to dopremiti. Osim toga bile su neke njegove slike lijepo uokvirene, te je izložba dobila i na izgledu. Na našoj slici sa izložbe vide se te slike. Upravo one najveće, te su druga Fiskovića. On je izložio nekoliko radova u ulju, veći broj pastela koje su najbolje uspjele, te par radova olovkom.

Sa naših tečaje va: Dio izložbe.

O njegovim radovima se može reći, da pokazuju vrlo razvijen smisao za biranje motiva (većinom su to pejsaži iz okolice dubrovačke i sa samog Pelješca), dok uljene slike, osobito neke, pokazuju mnogo života. Interesantan je pastel, koji predstavlja kopiju Mona Lise. On se ne odlikuje detaljnom izradbom i velikom sličnošću, ali ono

pravo, cjelokupni dojam i tajnu onoga zagonetnoga smiješka, drug je Fisković sa uspjehom prenio na svoj pastel maloga formata.

Uz njegove slike treba spomenuti i rad u maslinovu drvu, jednoga druga iz splitske teologije (sada se nikako ne mogu sjetiti imena). Rad predstavlja par domaćih životinja, a izrađene bez dovoljno preciznog alata, ali baš to čini, da taj reljev dolija na masivnosti, koja vrlo neizvještačeno djeluje. Sada žalim što taj rad nijesam dao snimiti, da reprodukciju donesemo u »Luči«, kako bi i ostali vidjeli taj zbilja lijepi rad.

Sve u sve izložba je potpuno uspjela, te se isplatio onaj trud nekolicini drugova, koji su radi izložbe izgubili nekoliko sati.

Spomena je vrijedan aranžman dvaju stolova Društva sv. Jeronima, na kojima su bila izložena mnoga društvena izdanja skupa sa statističkim podacima, tako da su ova izdanja pobudila velik interes kod đaka, koji i ako im je poznat rad ovoga našega zaslužnoga društva nijesu mogli, a da mu se i opetovano ne dive, jer ih je na to još jednom potaklo to što su vidjeli na okupu toliki broj društvenih izdanja.

Kad je govor o izložbi treba zbilja konstatovati i to, da izložba nije bila samo zato, da se lijepo poredaju knjige, već se zbilja pokazalo, da su mnogi čitave satove proveli u dvorani izložbe, pregledavajući i čitajući ono što ih je naročito zanimalo. Osobito su se mnogo prevrtali srednjoškolski listovi, te se moglo čuti interesantnih debata, koji je list najbolji. To je, kako izgleda, najomiljelija tema naših srednjoškolskih literata.

Svakako mi od ove izložbe očekujemo obilne plodove, a drugovima poručujemo, da i nadalje rade i marljivo spremaju materijal za jednu mnogo veću izložbu, koju ćemo prirediti u skoroj budućnosti, ali ne na kakovom samotnom otočiću, nego u kojem većem centrumu, te će tako imati prigode, da vide tu izložbu i ostali prijatelji našega đaštva. Nadamo se da će i ove izložbe s vremenom postati jedna od tipičnih oznaka našega đačkoga domagojskoga pokreta.

PREDSTAVNIČKI SASTANAK. Kada smo pripremali tečaj na Korčuli znali smo, da će se tamo skupiti predstavnici svih naših društava, te smo mislili, da je to najzgodniji momenat, da se održi i predstavnički sastanak, na kojem bi se riješila neka pitanja, koja već dulje vremena čekaju na rješenje. Međutim to nam je radi tehničkih razloga bilo nemoguće, da pripremimo sav taj materijal, pa smo se morali ograničiti na manji rad. Spomena je vrijedno, da i na tome predstavničkom sastanku povela riječ o progonima, kojima su podvrgnuti katolici u Meksiku. U tome je smislu donesena i jedna rezolucija, o kojoj se govori i u pismu, koje nam je upravila beogradska nuncijatura.

Ta rezolucija bila je tiskana i u »Osservatore Romano«, te je popraćena sa vrlo laskavim riječima za naš pokret, kao i za naše seniore. Tako je poluslužbeno glasilo sv. Stolice pred cijelim svijetom pokazalo, da i u Hrvatskoj živi i radi jedna četa spremnih boraca za mir u Kraljevstvu Kristovu.

SLOBODNO VRIJEME NA NAŠEM TEČAJU. Bilo je i slobodnog vremena. Dopuštali su to dugi ljetni dani. Slobodno se vrijeme najvećim dijelom ispunjalo kupanjem i pohodima Korčuli. Bilo bi tih putovanja i mnogo više, da nije bilo tako skupih prevoznih troškova, te se đačka sirotinja morala vladati prama džepu, a ne prama svojim željicama.

Da se dovoljno navozimo morem pobrinulo se vodstvo tečaja, te smo se jednoga popodneva ukrcali u par motornih čamaca, pa se zavezosmo preko korčulanskog kanala do Vignja, gdje smo se i iskrcali, te u crkvi otpjevali par pjesama. Zatim smo razgledali grad Korčulu, čije nam je znamenitosti tumačio vlč. Don Božo Depolo. Znamenitosti lijepe katedrale rastumačio nam je presvijetli gospodin Don Mašo Bodulić, korčulanski opat.

Zadnji dan tečaja iza svečane svete Mise i Predstavničkog sastanka imali smo slobodno vrijeme, te je većina nas pošla na Korčulu gdje smo kasnije prisustvovali tradicionalnoj procesiji u čast sv. Todora patrona grada Korčule. Kako živimo u vrijeme teških poremećenja u našem nacionalnom životu, nije čudo, da se radi strančarstva obadvije vodeće grupe u Korčuli apstinirale od procesije, tako, da je naše učestvovanje u procesiji došlo kao naručeno, te je procesija bila dostojna sveca, u čiju je slavu priređena.

Tako je brzo prolazilo vrijeme tečaja. Nastala su mnoga prijateljstva, napravila se mnoga poznanstva između učesnika tečaja. Bilo je srdačno i bratski. I ako je bio relativno velik broj učesnika, svi smo se susretali kao stari znanci, svi smo osjećali ono naše tradicijonalno domagojsko drugarstvo. Zato nam je najviše i bilo žao, kada smo se morali dijeliti. Za kratko vrijeme su umukle vesele pjesme, kojima smo obdarili pojedine ljude sa tečaja. Bilo je sve to u srdačnom i domaćem tonu.

Bilo nam je žao, da su lijepi dani našega tečaja tako brzo prošli, ali ipak smo bili veseli, jer smo znali, da smo jedan od najvažnijih poslova, koji su čekali čitav naš đački pokret obavili tako, da nam može

služiti na čast. Bilo je sve lijepo i domagojski. Rastali smo se sa željom, da opet i dogodine uzmognemo obnoviti ovako prijatne dane. Opća briga je bila, gdje će biti slijedeći sastanak ili tečaj. Teško je međutim na to odgovoriti. Sve će to ovisiti o prilikama, a osim toga se mnogi od nas spremaju u Prag u pohode braći Česima.

Svakako i narednih ferija će se i opet naći domagojci na okupu, da se vide i porazgovore o važnim stvarima, uvjereni, da na tim našim »beznačajnim sastancima« klija sjeme novih ideja i novih radnika za katoličku Hrvatsku. I. B.

KNJIŽEVNIK I PUBLIKA

Nije rijetkost, da po koji pisac izjavi, da ga publika ne interesuje. On živi svoj viši duhovni život, doživljava jake duševne zanose, proživljava svoje boli i radosti i u koliko on to donosi pred publiku, to je liš radi toga, da sam sebe ispita, da nađe neko

Sa naših tečajeva: Dr. Podolšak govori.

rješenje, odgovor, plastično oblikovanje i gledanje svoga vlastitoga unutarnjeg života. Publika, u koliko hoće da sudjeluje u tome životu, dobro došla, ali se od umjetnika ne može podnipošto zahtijevati, da o njoj vodi računa.

Kod nas se čulo često takovih glasova; bilo je, čak, pisaca, koji su s ponosom izjavljivali, da je pučina (publika) stoka grdna, služeći se na taj način posve krivo poznatom uzrečicom vladike Njegoša. Ima čitava jedna književna škola, koja je proglašivala potrebu književnosti radi same književnosti, bez obzira na naše prilike i naš posebni život. To je ono doba, kad su naši književnici sanjali u kazališnim kavanama o plavetilu Nila, zanosili se egzotičnim prilikama dalekih krajeva, gledanih po raznim pomodnim i vašarskim njemačkim žurnalima.

Dok se naš obični čovjek mučio u teškim i neprijatnim političkim i socijalnim prilikama, književnost je proglasila svoj plemeniti desinteresman, zakukuljila se u svoje tamne odaje i s visokim posmijehom prelazila »preko naših tračavih prilika«. Ona je ispitivala draž španjolske romanse, zanosila se za najnovijim trikovima i pomodnim senzacijama, otkinuvši se tako od našega života, od naših prilika i od naših ljudi. Balkan se tada baš zatalasao. Novo je doba jasno ocrtavalo svoje vidike i svoje oblike; nove socijalno političke tendence sukobljale se sa dotadanjom ustaljenošću; analfabetizam i dalje širio svoja krila, a naš

je obični čovjek bio zadovoljan, ako pročita razna šoštarska izdanja kalendara. Eto, u tom času pojavila s naša »moderna« i, bez obzira na naše prilike, htjela tobože ići u stopu s ostalom evropskom književnošću, poprimivši od nje najgore osebine i one nebitne, a puštajući iz vida one najdublje tendence svih evropskih književnosti, koje su marno nastojale da budu u uskoj vezi sa životom iz koga izlaze i s narodom, u kome nastaju.

Naša publika je do tada smatrala svojom rodoljubivom dužnošću pomaganje književnosti i književnika. Književnike se smatralo nekim odabranim narodnim vođama, kojima ide u razvoju narodne kulture prvo i ugledno mjesto; svaki naš malograđanin smatrao je za svoju dužnost, da bude član Društva sv. Jeronima i Matice Hrvatske, da pročita barem najpoznatija djela naše književnosti. Književnici su, za uzvrat, išli svijesno za duševnim potrebama našega čovjeka. Svoja su djela radili prema potrebama našega života. Iznosili su patnje, brige, i težnje, muke i ideale, koji su tištili i oduševljavali našega čovjeka. A tada nastade jaz: popucaše niti, koje su vezale publiku i pisce. Pisci odustaše od one plemenite brazde, kojom su počeli svoje rabotanje početkom druge polovice devetnaestoga vijeka, a publika, nenaviknuta na ova eksperimentiranja, po svojoj duhovnoj naobrazbi daleko je od toga, da shvati nemoćna traganja, okrenu leđa našoj književnosti, pa od tada nastade ona nevolja, koja se kod nas krsti krizom književnosti i bijedom književnika, a, mora se priznati, i potpunom nemarnošću publike za književna stvaranja.

Dnevno se čita po našim novinama, da to i to djelo, jako i neobično uspjelo, ne može da se rasproda u pet stotina komada. Lane je jedan pisac vrlo uvažen i neobično cijenjen, napisao, da je njegovo djelo, koje je doživilo neobičan uspjeh i priznanje sve kritike, prodano za par godina u 437 komada. Književni listovi, najtanja i najbolja kronika kulturnog stvaranja i napora, idu u tako jadnim brojevima među publiku, da je isključen i njihov utjecaj i njihov trajni opstanak. Ono nekoliko književnih listova, koji izlaze u našim stranama vječno su u krizi i neprestano treba tražiti sredstva, da se proslijedi njihov opstanak. A i oni, koji stalnije izlaze, imadu slab odziv. Ideje, koje se u njima pojavljuju, misli, koje raspravljaju tako se malo uzimlju u obzir, da zapravo otpada razlog izdavanja.

Naš svijet ne reagira na nijednu riječ jače, pa se može, bez ikakve bojazni, govoriti o krizi književnosti i kulturnog života uopće. Aa ta pojava nije bez značenja i bez posljedica. Narod, koji je nesposoban za kulturni razvitak, nema mnogo predujeta za utakmicu u velikoj evropskoj obitelji i on će prije ili kasnije zahiriti. Politika, kojom se još jedino naša publika interesuje vođena je s toliko malo vještine i s toliko slabe pameti, da ona lje ne donese ozdravljenje prilika niti nam ona neunapredi kulturu i socijalni život. Pomanjkanje smisla za kulturne probleme i dovelo je našu politiku na onako nizak stepen i lišilo je svih jačih kulturnih osnova, tako da nam treba para tražiti. Beznačelnost je oznaka svake politike, u kojoj nema kulturnih pogleda i nazora.

II.

Ima li izlaska iz ove vrtoglavice i ove siromaštine? Je li ova kriza posljedica naše nesposobnosti za duhovni život i probleme? Napori duha, koje smo vidjeli kod naših predа i svijetli zamasi, koje smo opazili u devetnaestom vijeku, tješe nas i svjedoče, da mi nismo rasno osuđeni na siromašni duhovni život.

Treba, dakle, da se nađe osnovka, na kojoj će se harmonično razvijati naš duhovni napredak. Fraze, koje su naši neki ter neki idealisti bacili u javnost, o mostu između istoka i zapada, o našoj misiji posredništva, o sintezi, koju ćemo mi provesti nisu ništa drugo, već slabašno mucanje i sanjivo dremuckanje. Posrednička uloga nije podnipošto zahvalna zadaća i ni priznanje za misiju jednoga naroda. Kultura jednoga naroda mora biti rezultanta njegovih vlastitih osebina i potreba, nadasve njegovih duševnih odlika. Ta činjenica i sama prirodna veza, koja mora opstojati između stvaraoca kulturnih vrednota i njihovih konsumenata, mogla bi biti kažiputom za našu književnost i naše književnike. Ujedno, tu bi se našao odgovor na naš gornji uslov. Pokušajmo, da omedimo to pitanje i na nj odgovorimo u par poteza. Pitanje je kako se naglasilo danas vrlo aktuelno i goruće.

Bez obzira na teorije stvaraoca-komponentama se pisca, koji bi bio samo rezultanta socijalnog položaja okoline u kojoj žive, teorija koja je naročito gajena za vrijeme pozitivizma u Francuskoj, mora se istaći jedna nesumnjiva činjenica: svaki pisac, ma koliko on htio biti individualista i poklonik egolatrije, nije bez utjecaja okoline. On je, htio ili ne htio podvrgnut toj okolini, i u samome svome radu, a nada sve on, po posljedicama svoga rada, zavisi od okoline, od publike. Ideje, koje pisac razvija, nisu podnipošto indiferentne za čitače. Oni na njih reaguju. Oni o njima diskutuju.

Oni, što je najglavnije, zauzimlju i stanovište i tako se opredjeljuju prema piscu.

Pisac, također, pa koliko nijekao, nije indiferentan prema mišljenju publike. Titanske izjave pojedinih pisaca, koji, onako s visoka, govore o publici redovito nisu iskrene ili odaju lošeg poznavaoca odnosa između pisca i publike. Slične izjave čuju se redovito od slabih pisaca i od onakvih, čija djela nisu naišla na odobravanje. Takva im je izjava nekakva utjeha. Inače, i te kako da pisac vodi računa, šta će o njegovu djelu reći čitač, kritik. Kad ne bi o tome vodio računa, onda ne bi imalo smisla, da piše. Mogao bi svoje djelo ostaviti samo za se, jer novčane nagrade kod nas, nažalost, ne igraju nikakvu ulogu, a dobar dio pisaca izgube materijalno na svojim djelima.

Kad je to tako, onda se nameće važno pitanje: kako i koliko mora voditi računa pisac o javnosti? Toliko, da nađe kontakt i da svako književno djelo, koje uistinu vrijedi, bude na dohvat okolini u kojoj je nastalo i radi koje je nastalo. Nameće se nužni zaključak, da naša književnost, ako želi da postane opće narodnom i da bude odraz naših prilika, naših težnja, mora bezuslovno prestati oponašati razne evropske marifetluke, a nastojati, da bude naša, što znači, da ima veze s našim kulturnim razvitkom, da bude slika našega života, da u svoju sredinu uzme sve one elemente, koji sačinjavaju srž naše narodne duše. O ispravnosti ovog nazora, svjedoče ona naša klasična djela, koja su nastala kao sinteza narodnog duha, kao što je slučaj sa »Smrti Smail-Čengića« i »Gorskim Vijencem«.

Najbjednija je ona književnost, koja nema veze s narodnom dušom: ona postane očajno prazna, bezživotna i bez uticaja. I ako nam je do napretka naše knjige, moramo kopkati po narodnom životu, moramo nastojati, da naši književnici upoznaju najbitnije značajke svoga vremena i svoga naroda, da iz njegova vjerovanja, muka, nevolja, težnja, ideala, borbi i nada, stvore djela, koja će nam to dati u sintetičkom i umjetničkom obliku. Takva će djela interesovat publiku i tada neće biti govora o krizi knjige. A dok toga ne bude i dok naša knjiga bude bezbojna, onako naša, kao što bi bila naša književnost Australije, kad bismo je preveli na naš jezik, dotle neće prestati vajkanje o neprosvjetljenosti našega čovjeka, i ono vječno tužakanje na nerazumijevanje. Zadaća svih prosvjetljenih ljudi i onih koji su posrednici između publike i pisaca mora biti, da dovede, što prije do toga.

M. Ujević.

Sa naših tečajeva: »Na rod« se vraća kući.

KNJIGE I ČASOPISI

DANKO ANGJELINOVIĆ: KRVAVE ELEGIJE. Ove nam elegije daju ispravnu sliku naše sadašnjosti, a pretjeranosti, previše crnine bit će jedino u stihu: »I svaki dan je sve gore i gore« (I.). Inače prava istina, jednostavna konstatacija:

»Drvenim plugom još se kod nas ore...«
.... »kod nas blago sniva,
Teške miljarde leže,
A naša braća, naša snaga živa,
U Kap i Brazil bježe...«
... »a demagozi bozi.« (I.)

Polazi tako od drvenog pluga, koji svoj život ima da zahvali činjenici, da »gradi kotac, kao i otac«, pa dolazi na iseljivanje, na eksportiranje »naše snage žive«, kod koje bi se činjenice moralo na oprezu biti uzevši, da ta živa snaga donosi godišnje milijone i milijone. Bit će, da je pjesnik imao na umu posljedicu t. j. da ovaj poslan novac ide u svrhu, da »u tminu i glib tonu naša sela« (III.) — U tminu nevjere ili bezvjerstva, koje donose povraćenici, a u glib nečudorednosti — razoru obitelji, tih temelja ne samo naše domovine, pojedine države nego i cijeloga čovječanstva. Koji pigmenti prevladuju u svijetu, bit će i one boje, a isto je tako i s ljudskim društvom: bude li više nevaljalih pojedinaca i cjelokupnija će slika biti lošija.

»Kraljević Marko ugljen gura« (u Ruhru?), Relja gnjije, »Senjanin Ivo tralje nosi«, a kljakav Boško dinar prosi«. (II.)

Tako žive naši junaci, a naši
.... »mornari, silni kao borovi,
Čuče uz kraj i kadikad tek pljunu« (III.)
Njihova budućnost?
»I opet će, vozeć tude galije,
Naši »»šćavi«« prikovani proplakat« (III.)

Može li i biti bolje, dok Marko ne haje za kosovsku grobnicu, za knjige starostavne i dok »se bijesan od inata turči« (IV.) Ne može se napriied, dok je sela Prgometa (VI.), dok našom krvlju teče Markovo »horjaštvo«, dok:

»Još nas ždere stara mržnja i krvarstvo;
Pogazismo bratstvo, slavu i slobodu,
Još nam se vojvode otimlju o carstvo,
I zlatnim se hoće nožim da pobodu« (VII.)

Ne može se ništa raditi, dok »pijan Marko luda Andrije ne pozna«.

Nažalost to je sve ovdje, to je sve realnost, a ima kod nas dosta »lakaja«, koji »gospodske manire« zovu kultura:

»Te kad mu domari pokazaše žulje...
... On tad konstatira da više ne spada
Medju tu bagažu i sav se zažari«. (VIII.)

Ovima su jednaki i oni, kojim su »prije ideala izborne su žare!« (IX.).

Dă, takvo je danas stanje, ali će »Jednog dana, time, da se opet dignu
Vjesnici sa Save, Morave i Drine,
I na Crno More, da s Jadrana stignu« (X.).

Zašto to? Može li se ta pjesnikova nada, sjajna nada obistiniti? Hoće li se ikada dogoditi? Nije li to samo pjesničko maštanje?

Ne. Ne, nije samo maštanje i ti vjesnici će doći, jer:

»Znaj, da u dnu svakog zrna klica spava,
U dnu svakog srca ljubav - ljubav čeka«
(X.)

Oskar Piškorić.

MADŽARSKI ĐAČKI LIST O MADŽARIMA U NAŠOJ DRŽAVI. (Već za posljednji broj lanjske godine primilo je uredništvo ovaj članak, koji nije nažalost mogao biti štampan radi preobilja gradiva, pa ga donosimo sada).

Slučajno mi je došao do ruku list madžarskih katoličkih akademičara: »Vox Academica«. Baš u tome broju na više mjesta se govori o našoj državi i to na vrlo čudan način. Madžari se ne mogu otresti starih ideja, da je ovo njihova zemlja i svaka malenkost ih duboko vrijeda, tuže se, da im se priječi studij u Madžarskoj, jer da naše vlasti ne gledaju rado one koji idu na studij u Madžarsku.

»Vox Academica« u svojim izvještajima više prilično čudnih tvrdnja, većinom jadikovki o stanju madžarskih đaka. Tvrdi pored ostalih stvari, da im se ne daje prilika, da se slobodno razvija u svom nacionalnom duhu, i nigdje nema toliko i takovih smetnja tomu i još na tako nasilan način, kao što se to zbiva baš u Jugoslaviji. Zato opis položaja tih đaka i nije drugo nego prikaz njihovih rana« . . . »Sva politika ide za tim, da konačno spriječi stvaranje podmlatka madžarske inteligencije. Ta politika nastoji s jedne strane svim sredstvima da zapriječi, da madžarska mladež uopće dođe do sveučilišta, a ako je već stigla dotle, onda se spriječi, da ta mladež upozna i usvoji svoju nacionalnu kulturu, svoj jezik, književnost i povijest, pa makar se to sticalo i privatnim udruženjima« . . . Nadalje se autor tuži, što još uvijek nije uspostavljena katedra madžarskog jezika na sveučilištima u Zagrebu i Beogradu, kako je to bilo sve do prevrata 1918. Nakon ovih općenitih žalbi protiv Jugoslavije, pisac konstatira, da najviše madžarskih đaka studira na zagrebačkom sveučilištu (oko 80), te opravdava to time, što je sveučilište u Zagrebu »ne samo najstarije i najbolje u državi, nego je razmjerno i najslobodarskije«. Posebno madžarsko udruženje ne postoji niti na zagrebačkom sveučilištu, jer toga navodno vlasti ne

bi dopustile. Većina madž. studenata u Zagrebu je učlanjena u »Vojvodini«, društvu vojvodanskih katoličkih akademičara, koje prima sve Vojvođane bez obzira na narodnost, ali glavnu i jedinu riječ u njemu vode sigurno Madžari, inače ne bi taj list niti »Vojvodini« spjevao takav hvalospjev. U Beogradu ima oko 20 madžarskih akademičara, dok je na pravnom fakultetu u Subotici upisano 48 madžarskih slušača. Niti u Beogradu, niti u Subotici nemaju madžarski đaci nikakova udruženja.

Madžari sačinjavaju 5 posto pučanstva u Jugoslaviji, dok na našim sveučilištima otpada na madžarske slušače tek 2 posto. Smiješna je tvrdnja pisca, da su Madžari najkulturniji narod Jugoslavije. Neka si pisac pogleda malo bolje madžarska naselja u našoj državi, pa će se uvjeriti, da je to, osim pomadžarenog gradskog življa u Vojvodini, puka sirotinja: biroši, grofovski kočijaši, nadničari i slično, koji u kulturi. čistoći i blagostanju daleko zaostaju još za našim ljudima!

Naše vlasti svakome oteščavaju studij u inozemstvu, pa tu Madžari nisu nikakova iznimka. Usprkos toga bilo je prošle godine 111 jugoslavenskih državljana na madžarskim visokim školama. To su bili većinom Madžari ili Židovi, jer drugi ne mogu da studiraju u Madžarskoj već zbog nepoznavanja jezika.

Madžarski list s bolju registrira sve žalbe »podjarmljene braće« u Jugoslaviji i žali što nitko iz Madžarske ne smije da im pruži ruku pomoćnicu, jer bi to donijelo samo nove muke madžarskoj manjini u Jugoslaviji.

Toliko taj članak.

Svaka narodnost ima pravo na opstanak, pa tako i Madžari u Jugoslaviji. Stoga ja njihovu borbu za samodržanje razumijem i koncediram. Ipak mislim, da se ovakovim pisanjem samo škodi madžarskoj manjini kao i katoličkoj stvari uopće, jer se time sije samo mržnja i nepovjerenje između Madžara i Hrvata. Madžarska katolička inteligencija u Jugoslaviji imala bi i zahvalnije polje rada: neka objektivno izvješćuje madžarsku štampu o hrv. kat. pokretu, o našem dašvu, o orlovstvu, o našim kulturnim i gospodarskim akcijama itd. I obratno, ona je pozvana, da u hrv. kat. štampu šalje informacije o savremenom životu madžarskih katolika, i time bi najviše učinila za međusobno upoznavanje Hrvata i Madžara. Neka madžarska katolička inteligencija slijedi primjer svoje liberalno-židovske braće u Vojvodini! Eno madžarski liberalci oko »Bacsmegyei Naplo« u Subotici izdali su zimus antologiju moderne srpske lirike na madžarskom jeziku te uopće vrlo marljivo i sasvim simpatično izvješćuju o srpskim kulturnim i političkim pokretima, dok o Hrvatima nikada nigdje ni riječi. Neka se u taj problem zbližavanja Madžara i Hrvata zamisle kat. akademičari iz Vojvodine te neka ga kušaju praktički riješiti, pa će to više koristi donijeti madžarskoj manjini kao i ka-

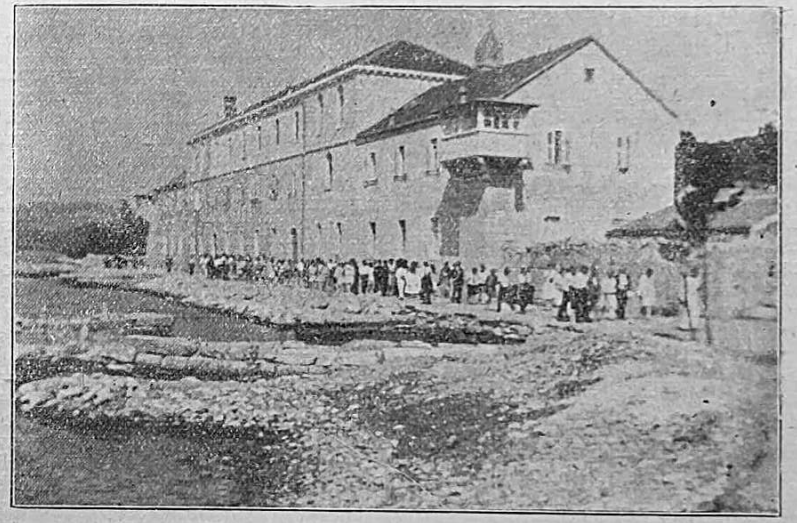

Sa naših tečajeva: »Narod« putuje na predstavnički sastanak.

toličkoj stvari uopće, nego sve optužbe i jadikovke u inozemnim časopisima.

Dr. Ivo Kečkeš.

»ĐAČKI VIJESNIK« je izlazio lani čitavu godinu tiskan. On je bio prijeko potreban, kao organizacijski vijesnik đačkog pokreta. Može se sa zadovoljstvom istaknuti, da je naišao na dosta lijep prijem sa strane drugova. Sa velikom ekonomijom uspjelo je odboru Lige, da se nekako izvuče bez deficita. Inače proračun je lista bio vrlo realan, te da je razmjerno malen dio drugova izvršio svoje dužnosti, bilo bi sve sasvim drugačije.

Zato već sada, dok još nije izašao novi broj (koji izlazi ovih dana) ne možemo dosta preporučiti drugovima, da nastoje izvršiti svoje obaveze i ove godine povećati još više broj njegovih pretplatnika. Đački Vijesnik radi svoje cijene (1.— Din.) može jedino izlaziti sa velikom nakladom. Inače mora imati deficita, što nikako nije potrebno kod ovolikoga broja organizovanih đaka, samo, ako oni budu znali izvršiti svoju dužnost.

ĐAČKI SVIJET

KONGRES »PAX ROMANAE« U CAMBRIDGEU. Ovogodišnji kongres »Pax Romanae«, konfederacije cjelokupnog katoličkog đaštva čitavog svijeta održan je u Cambridgeu, u Engleskoj. Jedan je đački listić napisao, da je organizacija »Pax Romanae« u začecima, pa da je i ovogodišnji kongres morao tražiti, ništa manje ni više nego svoj — rezon! Doista vrlo lijepo mišljenje o jednoj katoličkoj međunarodnoj organizaciji, koja je do sada najaktivnija od svih međunarodnih katoličkih organizacija. Najpikantnije je to, da ovakovo mišljenje zastupa jedan katolički đački listić u našim krajevima, ma da ljudi, koji rade oko toga listića nisu nikada prisustvovali nijednom kongresu i mada nisu nikada bili u nikakvoj užoj vezi ni s ljudima ni s organizacijom »Pax Romanae«!

Valjda je to pisano, da se pokaže, kako taj »literarni« tip odgovara našoj Liginoj centrali, za koju su ti ili slični mladci u svoje vrijeme ustvrdili, da je literarna.

Međutim, bilo je dovoljno prisustvovati ovogišnjem kongresu, pa da se vidi, kako je organizacijski »Pax Romana« možda i previše usavršila svoje forme, tako da je i ovogodišnji kongres bio više manifestacija savremene katoličke misli, nego skup federacija, koje su imale rješavati tehnička pitanja u svojoj federaciji. Na tlu, koje je posvećeno nauci, i na kome su generacije stare i nove Engleske primile temeljitu i jaku kulturu, kongres je bio u glavnom posvećen ispitivanju savremene katoličke filozofske, etičke, moralne i društvene svijesti, tako, da je posjetilac imao prilike, da se iz ustiju auktoritativnih ličnosti uputi u sva ta pitanja modernih katolika.

Odlično posjećen, uprkos daljine i uprkos visoke engleske valute, ovaj je kongres i što se tiče organizacije i što se tiče srdačnosti i prijateljskog tona, koji je vladao čitavo vrijeme na kongresu, bez sumnje, mnogo doprinio još jačem povezivanju katoličkih inteligenata cijeloga svijeta.

Nacijonalne prepreke, koje moderni svijet u tolikoj mjeri postavlja, nisu za katolike, srećom, takve, da se ne bi, uprkos pogdjekojih protivnih slučajeva, mogli naći zajedno i prijateljski raspravljati Francuz i Njemac, Talijan i Hrvat. A propos ove zadnje izreke: delegat Italije, simpatični Nello Palmieri, naš znanac iz Bologne, nastojao je, na pr. da dobije, što je moguće bolje informacije o našim prilikama. Nije bilo nijedne stvari, koja ga nije interesirala. Za uzvrat, i on je nama dao dragocjenih podataka iz talijanskog javnog života, koje, za sada, ne mogu, dabome, izaći na javu: G. Palmieri nije imao «sreću» da bude dobro gledan od režima, jer je uvijek ostao vjeran svom političkom pučkaškom naziranju, pa je, vjerojatno i radi toga, jedini bio od svih Talijana. Oni, koji se opijaju Mussolinijevom politikom, ne htjedoše zaviriti u Englesku valjda zato, što je tih dana sklopljen englesko-francuski pomorski pakt.

Istorija se ponavlja: na kongresu u Bologni bio je jedan jedini Francuz, g. Pasteu, a sada u Engleskoj jedan jedini Talijan g. Palmieri. Našu Đačku Ligu zastupao je g. dr. Juraj Ščetinec, vlč. Balić i potpisani. Osim nas trojice, bila je gđica Hristić, koja stalno živi u Engleskoj. Francuzi su bil brojno zastupani; Njemci također; Česi su bil zastupani po sedmorici svojih delegata; Poljaci isto tako; bio je lijep broj Španjolaca i Švicaraca; no najbrojnija delegacija je bila delegacija braće Slovaka. Impozantna, od trideset i dva člana, njihova je delegacija bila i po duhu i onoj neizrecivoj srdačnosti, s kojom su susretali druge, bez sumnje najsimpatičnija grupa.

Da su to bili za nas Hrvate, ne treba ni isticati: naša je međusobna srdačnost već dugotrajna. Možda nema dva naroda na svijetu, koji bi se tako rado sretali i tako voljeli kao mi Hrvati i naša draga braća ispod

Karpata. Identičnost života, osobito u novije vrijeme, učinila je te veze još čvršćima. Sa Česima smo imali također dobre veze. S Poljacima je išlo nešto teže, ako radi ničega drugoga, a ono radi toga, što su Poljaci učinili jednu grubu netaktičnost prema ostalim Slavenima jednom svojom nesmotrenošću, koju su kasnije ispravili, pa nije potrebno o njoj posebno govoriti.

Prvi dani kongresa bili su posvećeni glavnoj skupštin i referatima, koji su raspravljali, kako već spomenuh, o etičkom, filozofskom i moralnom stanju pojedinih naroda, o čemu ćemo donijeti poseban izvještaj u narednom broju »Luči«. Treći dan kongresa svi su kongresisti posjetili glasovitu katedralu u Ellyu, koja je po svojim gradevnim

Sa kongresa »Pax Romanae« u Cambridge-u.

osebinama jedna od najljepših katedrala na svijetu. O njoj će biti govora, ako Bog da zdravlja u bilješkam s puta, koje potpisani počinje objavljivati u »Luči«. Nakon trećeg dana, pax romanska vojska se posjela u poseban vlak, pa se odvezla u Oxford, gdje su nas dočekali srdačno i gostoljubivo članovi oxfordskog kluba katoličkih akademičara, a pozdravio rektor.

Ovaj čudesni grad, pun tornjeva i tornjića, stari je takmac u nauci i arhitekturi Cambridgeu.

Iz Oxforda smo ladjom pošli prema Londonu. U Londonu je bilo zadnje svečano zasjedanje, na kome je određeno mjesto zborovanja za narednu godinu. Odlučeno je da se naredni kongres održi u Barceloni, u Španjolskoj, pa je g. Pancha, začetnik španjolskog katoličkog đačkog pokreta izabran je za predsjednika. U odbor su ušli Dvornik, Čeh, Martindale, Reymond, Ružnjak, Coelber, Rudolf, Galleri i Palmieri.

Na banketu, koji je priređen bilo je mnogo dobrih želja za međunarodnu intelektualnu kooperaciju katolika i za procvat »Pax Romanae«. Osim toga, prihvaćeno je nekoliko organizatornih zaključaka, koji nemaju širi interes, jer se tiču čisto tehničkih stvari. O utiscima, koje je potpisani dobio na kongresu, kasnije. M. Ujević.

NOVE PROSTORIJE »LIGE« I »DOMAGOJA«. Dosada je Liga imala svoje prostorije na Kaptolu 27, a »Domagoj« na Pejačevićevom trgu 15. Međutim od 1. listopada i »Domagoj« i Liga prešli su u nove prostorije, koje se nalaze u Palmotićevoj ulici br. 3. u zgradi »Svećeničkog Doma«, prizemno.

Ovo je važno, koliko radi adrese za eventualna pisma za »Domagoj«, koja moraju biti upravljena na novu adresu, jer se inače mogu izgubiti, toliko radi toga, da naši prijatelji, koji dolaze izvana u Zagreb, i na prolazu pohode »Domagoj«, znadu gdje se nalaze nove prostorije. Nastojat će se, da sa strane Lige uvijek bude netko u kancelariji. U potrebi se može obratiti i na staru adresu Lige bilo lično, bilo pismeno.

SLIKE SA KORČULANSKIH TEČAJEVA. »Luč« u ovom broju donosi nekoliko slika sa naših tečajeva. Ne možemo se hvaliti, da su baš naročito uspjele, ali ipak su,

kao amaterski radovi dosta dobre. Ako bi netko želio, da koju od tih slika nabavi, može se obratiti na Ligu, koja će posredovati, da te slike dobije, dakoko uz neku odštetu. Obećane su nam još nekoje slike sa tečajeva, te ćemo i njih objelodaniti, da se tako dobije što potpunija slika tečajeva, kada nažalost nemamo ni jedne skupne slike, na kojoj bi se vidjela barem većina učesnika tečaja.

KAZALIŠTE I UMJETNOST

KUBIZAM. Današnja likovna umjetnost je vrlo dinamična. Tijekom zadnjih dvaju decenija izbacila je toliko smjerova i škola, da se je teško u tom labirintu snaći. Mnoge od tih škola su pravo čudovište i publici nepristupačne. Šira publika voli još stare klasične i akademske forme, koje idu zatim, da na najljepši način prikažu najinteresantnije prirodne objekte i pojave. Umjetnik je kod stvaranja više interpret nego li stvaralac.

Medutim moderne umjetničke pojave nas skoro bombardiraju svojom osebujnošću i svojom razgranjenošću, pa intelektualac hoće da čuje i zna, na kojim je principima i težnjama bazirana ta nova šaroperasta umjetnost. A to ima publika i pravo, jer je umjetnost stvorena za nju. Ako je njoj ta umjetnost čudna i nepristupačna, ima pravo tražiti, da joj se rastumači bit te umjetnosti i ocijeniti, je li to uistinu umjetnost ili je to interesantna hiperbolična podvala.

Radi toga kušali su razni publiciste i umjetnici, da je obrazlože, da je analiziraju u raznim prikazima, monografijama, autobiografijama, esejima, feljtonima itd.

Pogledi su različiti i često posve oprečni. Pod nožem kritike mnoge su struje prošle, a mnoge su instalirane u najveći rang i glorificirane u osobi njihovih genijalnih predstavnika.

Ovo par redaka nema nikakove propagandističke ambicije, nego se želi iznijeti par riječi čisto informativnog karaktera o jednoj od najinteresantnijih modernih struja — o kubizmu.

Moderna umjetnost obilježena je masom originalnih naziva, masom — izama, koji reprezentiraju vrtoglavo bujanje i opadanje ljudske duševnosti u ovim kritičnim vremenima svjetske historije. Impresionizam, neoimpresionizam, plenerizam, neoklasicizam, primitivizam, kubizam, triangulizam, ekspresionizam i jedna nova kolorist.čna škola, koja još nema svog naziva — to su smjerovi nove umjetnosti. Mnogi od tih smjerova imaju u glavnom zadaću, da predpostave umjetničku dinamiku staroj statici. Druga je pojava, da žele, da se što više emancipiraju od prirodnih objekata, a više istaknu stvaralačku umjetničku individualnost. Prirodni objekti su samo podražaji, koji pobuduju u umjetniku stvaranje samostalne umjetničke tvorevine, a on je onda pomoću prirodnih pomagala (linija, ploha, boja i samih geometrijskih tjelesa) projicirani.

Nadalje neke struje idu za tim, da iznesu savremenije objekte, što originalnije, da se emancipiraju od već šabloniziranih starinskih sižea.

Neke struje idu čak dotle, da isključuju potrebu prikazivanja čitave jedne pojave ili objekta. Za stvaranje umjetnine dosta je uzeti pojedinosti u obzir. Impresionizam je uzeo u obzir harmonizaciju boja, a volumske odnošaje je pustio s vida. Plemerizam je specificirani impresionizam, koji za temeljnu boju uzima plavo, jer je nebo plavo i što više svjetla. Primitivizam ide za tim, da dade umjetničku harmonizaciju u najprimitivnijim formama, nešto slično n. pr. dječjim risarijama.

Jedna najnovija forma opet je kao impresionizam uzela za osnovu apsolutnu prevlast boja i kombinovala to s nekim drugim odlikama modernih struja. Kubizam nak uzimlje u obzir volumske odnošaje i pomoću njih se manifestira umjetnost. Jer kao što može impresionizam uzimati u obzir boje i praviti harmonizacije, tako kubizam može uzeti volumene i praviti ono isto, što pravi impresionizam bojama, samo u drugoj formi.

Tjelesa ima jednostavnih i kombinovanih. Kombinovana tjelesa su sastavljena od jednostavnih većih ili manjih, potpunih ili krnjih. Sva ta tjelesa imaju svoje volumene imaju svoje plohe i linije.

Eto bogatog materijala za umjetnika!

Njegova jaka intuicija ima da od toga stvara umjetninu. Ima da u duši umjetnik stvori cjelinu, koja je sazdana od navedenih pojedinosti.

On cjelinu može da izgradi iz temelja ili da već postojeće pojedine volumene svrsta u jedan logički slijed. I jedno i drugo mora reprezentirati harmoniju, bez koje nema umjetničkog utiska. Ako gradi iz temelja, onda se zove konstrukcija, ako slaže postojeće pojedine volumene, zove se kompozicija.

Kod stvaranja ne mora da se umjetnik drži prirodnih objekata, već se drži prirodne sličnosti. On prirodu ispravlja, pojednostavljuje.

Kod konstrukcije on je u jednu ruku arhitekt. Tu je našla moderna arhitektura usku vezu s modernom umjetnošću. I ako se promotri lozinka modernih arhitekta, da vanjština zgrade mora tumačiti njezin volumen, tu nalazimo dosta veze s kubizmom. To je bitnost kubizma.

Ali kod njegove tehničke izvedbe ima i drugih pojedinosti.

Tako igra vidnu ulogu perspektiva. Pomoću nje volumeni dobiju svoju vidnu izrazitu manifestaciju. Nijansiranje u plohama i linijama, finese kod postavljanja tjelesa imaju da izraze psihološke momente i reprezentiraju umjetnikovu individualnost.

Na ovim osnovkama kubisti su došli dotle, te smatraju potrebnim, da svaki dio umjetnine, ne samo umjetnina kao cjelina, ima biti umjetnina za sebe, I to zbog toga, jer čitava umjetnina posjeduje harmonizaciju, a to isto posjeduje i svaki njezin dio, koji je opet sastavljen od pojedinosti, te je u neku ruku jedna manja cjelina i u isto vrijeme dio veće cjeline.

Kubist na pr. prikazuje čovjeka kombinacijom valjaka, kugla, kusastih čunjeva itd. Sve on to komponira prama svojoj intuiciji, odstranivši sve one suvišne volumenske komplikacije na tijelu čovjeka. Ako uzmemo na pr. glavu takve umjetnine, ona sadrži kombinaciju istih tjelesa geometrijskih samo u manjem opsegu i veličini i za to je prama nazoru kubista isto tako umjetnina kao cjelina.

U bojama je kubist potpuno jednostavan. On uzme dvije ili više boja, obično kontrastnih, da pomogne istaknuti volumenske odnošaje. Dakle potpuno su sekundarne vrijednosti. Kubizam je prije nekoliko godina igrao veliku ulogu, a danas je kao i mnoge druge struje prilično izblijedio.

Antun Padovan.

SREDNJOŠKOLSKI LISTOVI

O NAŠIM SREDNJOŠKOL. LISTOVIMA. Kad je došlo vrijeme, da se opet počnu izvlačiti iz prašine školske knjige, kad su mladi prijatelji »Luči« počeli da se spremaju ponovno na sjedanje u školskim klupama, treba da se i urednik »Luči« sjeti, da i on izvuče svoju poštu, koju je trpao sve pošiljku na pošiljku, koje su ovih praznika stizale u neobičnoj množini. Kod toga sam zapazio radosnu činjenicu, da imam da ocijenim šest svezaka naših srednjoškolskih listova, a medu njima i dva nova, koja tek prvi put izlaze.

Kad poredam sve te listove na stol, jer treba, da znate, da ih moram držati pred sobom, da me potaknu na hrabrost, da svršim taj posao što savjesnije, neznam sa kojim bi listom započeo. Zato ću ih ukratko prikazati onim redom, kojim sam ih dobio.

»LAHOR«. Tako su nazvali naši Splićani prvi broj, godine prve svoga lističa. On po svojoj formi, po svome sadržaju, po svojim suradnicima predstavlja nešto novo medu srednjoškolskim listićima, te se na njemu kao najjača karakteristika može opaziti, da ga izdaju daci, čija je organizacija mlada, daci koji nemaju velike tradicije, jer i ako je u Splitu izlazilo i te kako dobrih listova, drugovi oko »Lahora« se nijesu držali nijednog od tih uzora i zato se to mora i te kako uzeti u račun, kada se govori o ovome listu.

Kolikogod to možda nekim našim kritičarima (u srednjoškolskim listovima) neće biti pravo, usudujem se kazati, da je baš u tome i njegova najveća prednost. Kad bi taj list pokazivao znakove nasljedovanja i podražavanja uzorima, tada bi ga morali mnogo strožije suditi nego što smo to dužni sada. Zato se k »Lahoru« mora prići sa mnogo obazrivosti i dobre volje, a ja sa svoje strane prilazim k njemu i sa puno nade, jer sam bio tako sretan, te sam upoznao i ljude, koji se kupe oko njega. Moje je uvjerenje, da će »Lahor« krenuti naglo naprijed, te da od njega i njegovih izdavača moramo čekati još mnogo više.

Ovo opet ne znači, da »Lahor« ne nosi već i danas pozitivnih vrednota. Sa naslovnom stranicom, koja pokazuje mnogo smisla za pravu mjeru i sa svojih šesnaest stranica zbijenog strojopisa pruža nam list vrlo lijep dojam. Dakako, da bi se dalo nešto popraviti. Tako bi papir mogao biti bolji, rubovi pravilniji, naslovi risani rukom, a s vremenom bi se mogao pojaviti i feljton.

Kad sam sve ovo rekao mislim, da će biti dovoljno, da se na sadržaj osvrnemo u najkraćim potezima. Uvodnik pokazuje mnogo trijeznosti i jednu vrlo simpatičnu crtu, da su drugovi svjesni toga što znadu i što mogu.

Antun Nisiteo sa jednom pjesmom, koja usput budi rečeno, hramlje sa formalne strane, te sa jednom crticom, obraduje vrlo snažne teme, te prema tome i sa relativnim uspjehom. Kod crtice, koja je dakako bolja od pjesme, mogao je naći malo ljudskiji svršetak, a ne ono jadno dijete ostaviti, da umre pod kupom snijega. To nije ni estetski ni originalno.

Antun Miotto, i ako prilično podsjeća na Nisitea (ili Nisiteo na ni, svejedno) ima dvije stvari, koje su pisane sa mnogo više

stila. Osim malo školski pisanog članka o zaštitnoj boji kod životinja (zašto je drug izabrao baš tu temu?), ima dosta dobru stvarčicu »Staroj godini«, pisanu lako i bez pretenzija, da pruži velikih misli, ali zato djeluje mnogo prirodnije.

Savić obrađuje žensku temu, a tako i Veža. Obe njihove stvari su ispričane epski naivno, te ne pokazuju običajne knjiške ukočenosti ni trčanja za senzacijonalnim frazama i sižejima. I to je danas bez sumnje vrlina, te kada jednom budu imali okretnije pero njihove će se stvari moći ugodno čitati i bez straha, da će čovjek pročitati nemogućnosti..

Biokov ima u pjesmi najviše stila, te je pored Miottove »Stare godine« njegova pjesma najuspjelija stvar. Crtica boluje od neke nabujale čuvstvenosti, koja je dobra i potrebna, ali je treba bar na papiru svesti na pravu mjeru. Takovo je danas vrijeme. Njegov je prijedlog također vanredno zgodan, ali je nažalost kasno, da ga reproduciramo, jer su praznici prošli.

Sa ovim prijedlogom ćemo završiti prikaz, kao što i s njime završuje i ovaj broj »Lahora«. Baš ovaj prijedlog nam ispunja onu prazninu, koju smo osjetili radi toga što nijesmo našli članka, koji bi nam dao jače osjetiti, da je »Lahor« list članova jednoga izgrađenoga pokreta. Međutim, ovaj prijedlog uz članak »Naša organizacija«, koji je usput rečeno, upravo vrlo lijepo zasnovan i izveden bez obične suhoparnosti.

Očekujemo, da nam doskora opet dune sa naših obala novi »Lahor«, koji će pokazati, da su drugovi napredovali, te zato već unaprijed pozdravljamo taj novi broj.

ZUMBULI (Jubilarni dvobroj). O »Zumbulima« sam već za lanjski posljednji broj bio napisao kritiku, koja nije ušla, jer nije bilo prostora. Kako se rukopis negdje zametnuo, (čini mi se, da je sada kod urednika »Zumbula«), opet rado uzimam u ruke ovaj broj, da o njemu nešto kažem prigodom njegove navršene pete godine.

Kroz ovo pet godina »Zumbuli«, kako se pojaviše stalno nas posjećuju. Dapače to je najredovitiji školski list. U prvi mah skroman listić, minijaturan format, malen opseg, ali opet sve trijezno, sređeno i sa ambicijama, da se razviju u vodeći list.

Desilo se ipak da »Zumbuli« nijesu našli izrazitih literata. Bilo je oko njih ljudi od pera, ali oni su kasnije prestali, da pjevaju. Poslije je došla mlada generacija, od koje se par njih stalno javlja u »Lučí« sa svojom suradnjom u stihovima. Ta generacija je širih gesta i »Zumbuli« od najmanjega postaju najveći list. Međutim sadržinom nijesu mnogo napredovali, jer su uvijek zadržali svoj izraziti tip lista, kakovoga je jedino moglo stvoriti zagrebačko sjemenište. Svi brojevi »Zumbula« slični su jedni drugima na dlaku, jer svaki nastaje u istim prilikama. Razlike su tek u kvaliteti suradnika i kojoi sitnici. Tako su na pr. Zumbuli u posljednje vrijeme stalno imali bolji feljton nego ranijih godina.

S druge strane, rekao bih, da se tehnici samoga lista posvetilo premalo pažnje. Ne radi nemarnosti, već jedino radi toga, jer se među drugovima nije našao nitko, koji bi se zato specijalno brinuo.

Suradnika su dosada Zumbuli imali vrlo mnogo. To je i razumljivo, jer i njihov zbor ima mnogo članova. Baš taj veliki broj suradnika je često škodio listu. Velikim dijelom su to bili suradnici, koji se ne zanimaju intenzivnije literarnim radom, te njihove stvari slabije vrijednosti zauzimaju mjesto, koje se moglo ispuniti suradnjom ljudi, koji to po kvaliteti svojih radova i zaslužuju. Ali s druge strane ovaj sistem ima prednost, da list zbilja postaje opća svojina i organ zbora, a ne najužega kruga »literata«.

Ovaj jubilarni broj Zumbula sličan je na vlas starijim brojevima, ali ipak se ne možemo oteti svečanom dojmu. Iz svake stranice čitamo: »Zumbuli imaju već pet godina«.

Na ovom je broju sve stalno odmjereno, sve postavljeno čvrstom rukom, a što nimalo ne pokazuje traženje prvih godina to je ustaljena forma i, bome, dovoljno odgojeni suradnici.

U ovom broju se osobito ističe suradnja Hrastovca. a novost je Tragedija »Hrvati«, odnosno ulomak te tragedije. Imamo tu jedan članak neobično jasnih misli, pisan lakoćom novinskoga članka. To je članak o prilikama u Hrvatskom Zagorju. U feljtonu imamo više dobrih stvari, a i kronika je, začudo, ovoga puta nekako lakše i prijatnije pisana, te se sa ugodnošću čita.

Kolikogod bi vrlo rado progovorio i o ostalom gradivu i suradnicima, prostor mi ne dopušta. Uza sve to moram ipak reći još, da su Zumbuli svojim petgodišnjim radom i izlaženjem stekli ime najredovitijeg lista, koji je kroz čitavo vrijeme svoga izlaženja bio na visokom nivou, te se svakako može ubrajati u najbolje naše listove, što smo ih ikada uopće imali. Mislim, da je to sasvim tačno, te da će i suradnici Zumbula i ostali naši srednjoškolski literate sa ovom gradacijom biti potpuno zadovoljni.

Svrstavanje sadašnjih srednjoškolskih listića u neku skalu nije ni laka ni zahvalna stvar.

Mislim da se ne ću prevariti, ako kažem da je uopće nemoguće svrstati sve srednjoškolske listove u jedan niz i reći ovaj je najbolji, ovaj dolazi odmah iza njega itd. To je naprosto nemoguće, jer svaki list ima svoje osebine, svaki ima prednosti, koje drugi nema. Jedan ima na raspolaganje malo suradnika, te se ne može nikako njega izjednačivati, recimo sa Zumbulima, koji ima mnogo suradnika. Isto je tako teško usporediti listiće jedne vanjske i jedne sjemenišne organizacije. Razni su uvjeti i razne mogućnosti, razna područja zanimanja i, ako ova riječ nije preteška, razni mentaliteti. Sve to treba uzeti u obzir, ako se hoće biti pravedan. A znati tačno sve te okolnosti, to je nemoguće.

(bilo je to na dubrovačkom kongresu) i tom sam zgodom ispustio »Preporod«, ali ne to radi kakove animoznosti, nego jedino radi toga što ih tu godinu nijesam dobio. I neću se prevariti, ako kažem, da je mnogim našim drugovima »Preporod«, list Marijine Kongregacije Realaca, čija literarna sekcija podržava lijepe veze sa Ligom, dosta nepoznat. Vidio sam to i na našoj ferijalnoj izložbi srednjoškolskih listova, kada su se ljudi čudili »Preporodu«, koji se radi svoje lijepe opreme kočio na počasnom mjestu. Njegovih dvadesetak svezaka lijepo poredanih svraćali su na sebe opću pažnju.

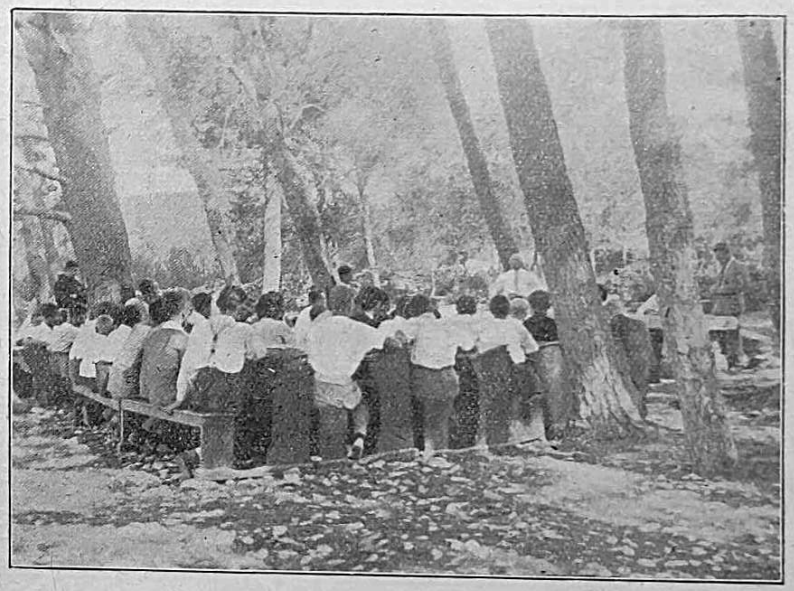

Sa naših tečajeva: Literarna radna grupa.

Ipak ako za Zumbule kažemo, da su uvijek bili dobar, uzoran listić, a katkada da su postigli po općenitom priznanju i epitet »najbolji«, tada nisam nikome nanio nepravdu, a Zumbulima sam dao ono što im pripada.

A našim dragim zumbulašima i naše uredništvo srdačno čestita, cvali nam još dugo godina, mirisali mirisom svakoga dobra, kao dosada. Nastavili i nadalje onako, kako su to njihovi stariji počeli i radili kroz ovih pet godina, pa da našoj dragoj »Luči« dadu još pisaca i suradnika, kao što su i do sada davali.

PREPOROD (God. XV. Broj I.). Imao sam jednom prigode, da pred širim skupom govorim o našim srednjoškolskim listovima

I mene samog je ugodno iznenadilo, kad sam dobio u ruke ovogodišnji prvi broj »Preporod« ne gubeći svoje izrazito đačke fizionimije ostavlja upravo gospodski dojam.

Tvrdi omot lijepo ukrašen. Ornamenat, koji podsjeća na bojadisarski uzorak, izveden je čvrstom i vještom rukom, te je bez sumnje jedan od najuspjelijih ornamenata, koje su ikada donijeli naši srednjoškolski listovi. Kad bi slova bila stilizovanija, recimo, kao neki naslovi u nutrašnjosti lista bila bi ta naslovna stranica upravo uzorna.

Kad prolistamo čitav list iznenađuje nas upravo bogatstvo motiva u raznim naslovima inicijalima i slikama, koje su obilno razasute po čitavom listu. Danas, kada je tehnika tiskane riječi silno napredovala i kada se u velikom svijetu nevjerojatno mnogo na

to pazi, upravo je pohvalan ovaj trud »Preporoda«, da dade listu dostojan oblik. U ovom pogledu mogli bi se u njega ugledati svi naši listovi, kojima to dopuštaju tehničke mogućnosti.

Od naslova su naročito uspjeli oni na 12 i 13. strani. Ona slova krupna, dosljedno šira u gornjem svome dijelu i sa uglatim bijelim presjecima pokazuju dobar ukus i dobro je da su upotrebljeni kao inicijali i u ostalim stvarima.

Prve stranice lista su radene sa mnogo više preciznosti i uspjele ornamentike nego posljednje, ali to je i razumljivo, jer je to težak posao, a s druge strane se mora žuriti, pa zato prve stranice izgledaju bolje nego posljednje, kod kojih ilustrator i pisar, kako je to i razumljivo već postaje neustrpljiv.

Sam sadržaj pokazuje prilično veliku raznolikost. Imamo tu članke, crtice, putopise, kritike, prikaze, pjesme, kroniku i ostalo.

Dakle sadržaj vrlo raznolik i zanimljiv. Svakako u »Preporodu« najveći dio zauzimlju njegovi članci. Među članopiscima treba istaknuti Jurja Katalinića, koji piše tri stvari. Njegov članak o Galskome pisan je sa dosta stila i, bez sumnje, stilski je najuspjelija stvar u čitavoj svesci. Ističe se predmetom obradbe putopis Velimira Jamnickoga, dok članci Krleže i Maretića pokazuju očito, da su pisani od pisaca, koji se ne bave intenzivnije predmetom, o kojemu pišu. Inače su dosta ispravno pisani.

Pjesme piše ilustrator lista Drago Brahm. On je pjesnik, koji se strogo drži stare solidne forme. Na njegovim se stihovima vidi, da su prošli oštro tesanje, te su nemilo glačani i dotjerivani. To im dakako diže nešto od potrebne neposrednosti i svježine, ali opet nam pružaju solidne stihove.

Par crtica su napisali Brahm i Kondres. Kritike »Zumbula« i »Vesne« piše Katalinić, te se ovako očituje, kao suradnik, koji je najviše dao ovome broju. Osobito treba istaknuti i pohvaliti njegov članak: »Predstavnički sastanak«.

Sve u svemu ovaj broj »Preporoda« pokazuje, da se među našim realcima vrlo marljivo radi i da su oni zbilja vrijedni svoga lista, koji već izlazi petnaest godina. Mi mu možemo zaželjeti jedino to, da doživi još toliko godina, a ostalim drugovima možemo preporučiti, da se u vanjskoj opremi lista povedu za »Preporodom«.

»VESNA« (List kongregacije učenica). Već dulje vremena izlazi ovaj list, koji je među širim krugovima našega katoličkoga daštva i premalo poznat. A ipak je to jedini list kod nas, koji uređuju i izdavaju učenice, te radi toga zaslužuje posebnu pažnju naših učenica.

»Vesna« je list malog formata, sa skromnim opsegom, ali odmah se po svemu vidi, da je toj kongregaciji upravitelj presvij. g. Dočkal, koji također vodi i kongregaciju realaca, čija literarna sekcija izdava »Preporod«.

Njegovo iskusno vodstvo i briga učenica učinile su od »Vesne« listić, koji je po svojoj vanjskoj formi naš najprijatniji srednjoškolski listić, kako se to i dolikuje listu, oko kojega se brinu ženske ruke. Ta se briga očituje i u tome što se uredništvo pobrinulo, da u pomanjkanju bolje ilustratorske »sile« nađe ilustratora izvan svoje organizacije (J. V. Meissner), koji je svoj zadatak riješio za srednjoškolski list dosta dobro, i ako se njegov rad, što se tiče preciznosti izvedbe i svježine invencije ne može takmiti sa opremom »Preporoda«. Ipak »Vesni« ostaje nešto što je čini svježom, lakom i nasmijanom.

Njezine suradnice ne bave se velikim problemima. One pišu lake stvarčice, a tek urednica i ujedno najobilnija suradnica dirne koji put u ozbiljne žice. Oko imena gdice Olge Maček vrti se čitav sadržaj.

To se može nekome činiti čudnim i neumjesnim. Ali tko pozna ma i izdaleka prosječnu kvalitetu naših učenica na srednjim školama, mora priznati, da gdjica Olga Maček izdvaja od svoje obične okoline. I njezine suradnice pokazuju također mnogo dobrih znakova, da bi bile kadre, da zaplove slobodnije i samostalnije. Već u samome tome je velik uspjeh ovoga listića.

Kad bi mogli još nešto pisati (ocjene i prikazi naših srednjoškolskih listova i preveć su se odulјili) dokazivali bi potrebu sličnoga rada u svim našim ženskim organizacijama. Primjer »Vesne« ne smije ostati osamljen. U vremenima emancipacije i budućim danima, kada će riječ žene u javnom životu mnogo više vrijediti nego danas, trebati će mnogo okretnih ženskih pera, koja će se boriti za održanje i pobjedu ideala sviju nas.

I. B.

ČITAČIMA »LUČI«. Sve naše čitače molimo, da i ove godine, kao i uvijek dosada prime »Luč« onako srdačno i toplo, kako im je mi šaljemo. U našim redovima bilo je uvijek solidarnosti, pa se nadamo, da ni ovoga puta naši brojni čitači neće pitanje »Luči« shvatiti kao našu ličnu stvar, te dopustiti, da se par ljudi u centrali s njom kini i muči, a oni da je čitaju i ne čitaju, a o plaćanju da ne govorimo.

Već je protekao dobar dio trećega decenija, što naš domagojski pokret odgaja ljude na taj način, da pitanje domagojskih uspjeha shvaćaju, kao svoje lične stvari. Zato smo uvjereni, da ćemo i sada naići na najljepši odaziv. Da će naši čitači čitati i širiti »Luč«. To je danas potrebnije nego ikada prije. Mislimo, da će naši prijatelji znati honorirati činjenicu, da naša »Luč« sada izlazi u većem opsegu i ljepšoj opremi, nego ikada poslije rata. A nije to, jer smo nenadano obogatili, nego je to stoga, jer je naše pouzdanje u naše prijatelje tako veliko, da se ne bojimo izdataka držeći se one »sve će to narod (Ligin) pozlatiti«.

KAKO ĆE IZGLEDATI NAREDNI BROJEVI. Znam, da čitači »Luči« izmedu ostalih traže i proročki talenat, te se redovito interesuju, kako će izgledati slijedeći brojevi. Što se može unaprijed znati, to je, da će se sačuvati ista vanjština, dakako, da će se nastojati mnogo toga dotjerati. Također će glavna slika ostati, kao i lanjske godine, samo ćemo nastojati, da sve to bude redovitije, vođeno po nekom sistemu. Ipak će se nastojati, naglasiti neki posebni momenti. Tako n. pr. želimo »Luči dati mnogo više veze sa životom. Obradivati ćemo češće teme, koje se baš u to vrijeme tretiraju u javnom životu i za koje se momentano najjače zanima naša javnost. Tako sada donosimo dva članka toga smjera. Neka drugovi ne shvate krivo činjenicu, da zalazimo i na to malo skliško područje. Ova dva članka napisao je Apolemos, što je pseudonim jednoga našega uglednoga javnog radnika, koji vrlo mnogo vremena već surađuje u »Luči« i koji ne piše o stvarima, koje ne razumije. Neka se na zabrinjuju stoga i naši stariji prijatelji, da bi mi oko uredništva, kao mladarija, mogli napisati koješta što bi kasnije bilo teško braniti pred kojekakovim Herostratima, tim više što mi nikako i nikada ne želimo zalaziti u polemiku bez velike potrebe, a ni za živu glavu sa ostalim katoličkim listovima, pa ih zato molimo, da nas ostave na miru. Nastojati ćemo, da ove godine bude malo više štiva za naše »sociologe«, jer se pokazalo, da takovih ima dosta. To se najbolje vidjelo na socijalnoj grupi na Korčuli. Srednjoškolske listove ćemo redovito pratiti i ne ćemo pisati samo pohvale. Pratiti ćemo savjesno katoličku literaturu, jer stojimo na stanovištu, da je dužnost »Luči«, da zabilježi svaku dobru pojavu. Nastojati ćemo, da dademo prikaze svih đačkih pokreta u našoj državi, u koliko se o njima može govoriti. Također ćemo vjerni svojoj tradiciji donašati i prikaze stranih katoličkih đačkih pokreta, a od zgode do zgode i o ostalim važnijim pokretima, bilo to kod katolika, bilo to kod nekatolika.

Napokon ne možemo, a da ne istaknemo, da želimo, da »Luč« bude što više đačka. Razni ljudi razno misle o tome što to znači, da će »Luč« biti đačka. Mi mislimo, da se pod tim ima razumjeti dvoje. Prvo »Luč« ima biti poprište mladih sila, »koje dolaze«. Đaci bezuvjetno moraju ispunjati dobar dio »Luči«. Oni joj moraju dati ono mladenačko i ono u čemu se odražava duh mladosti. Ali kako ona ima i zadaću da odgaja, to ćemo nastojati, da oko nje okupimo naša ponajbolja pera. Tako će u »Luči« biti obradivani i problemi, koji i te kako interesuju i odrasle, te je tako »Luč« i za njih u velikoj mjeri interesantna.

Od stvari, koje će našim đacima donositi praktične koristi kod njihova studija donosimo početak od niza članaka dra Marakovića o književnosti dvadesetoga vijeka. Svraćamo naročitu pozornost svih naših čitača na te članke, jer ih zbilja piše najpozvanije pero, te bi nam na tim člancima mogli zavidati i one »velike književne revije«, koje svoje čitače gnjave kojekakovim neprobavljenim produktima.

Tako bi još mogli navesti mnogo toga, što ćemo uz Božju pomoć izvesti, svakako uz pomoć naših dragih prijatelja.

ZA KNJIŽNICU UREDNIŠTVA »LUČI«. Čudno je da danas nijedno naše društvo ni institucija u Zagrebu ne posjeduje kompletne »Luči«. Uredništvo »Luči« ima tek par posljednjih godina. Također ni sa Ligom i »Domagojem« nije ništa bolje. Česta seljenja i premještanja skrivili su mnogo više nego drugi razlozi.

Skrajnje je vrijeme, da se započne sa kompletiranjem kolekcije. Zato pozivljemo sva društva i privatnike, koji imadu pojedinih brojeva ili još bolje godina, koje bi mogli i htjeli ustupiti, da pišu na glavno tajništvo Lige, koje će im saopćiti, dali je potrebno, da pošalju svoje brojeve. Dakako, da smo spremni nadoknaditi sve troškove.